

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

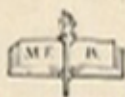
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

A. S. PUŞKİN

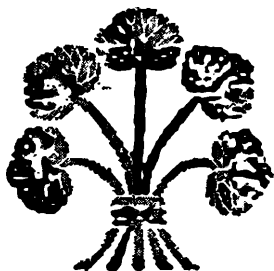
DUBROVSKİ

Çeviren
Hayan Âli EDİZ

İKİNCİ BASILIŞ

MEB YAYINLARI

**DÜNYA EDEBİYATINDAN
SEÇMELER**

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 2098
BİLİM VE KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 409
Dünya Edebiyatından Seçmeler : 73

Kitabın adı
DUBROVSKİ

Yayın kodu
90.34.Y.0002.774

ISBN 975.11.0416.5

Baskı yılı
1990

Baskı adedi
20.000

Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
13.7.1990 tarih ve 5711 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 20.000 adet basılmıştır.

Dünya Edebiyatından Seçmeler

DUBROVSKI

A. S. Puşkin

**Çeviren
HASAN ÂLİ EDİZ**

İstanbul, 1990

DUBROVSKI

BİRİNCİ KİTAP

I

Bundan birkaç yıl önce, eski Rus derebeylerinden Kirila Petroviç Troyekurov, malikânelelerinden birinde oturuyordu. Zenginliği, soyluluğu ve münasebetleri, çiftliklerinin bulunduğu illerde ona büyük bir itibar kazandırmakta idi. Komşuları onun en küçük bir isteğini yerine getirmek için can atarlar, il memurları adını duydukları zaman titrerlerdi. Kirila Petroviç bu yaltaklanma gösterilerini, kendisine verilmesi zaruri bir haraç sayardı. Evi her zaman misafirlerle dolup taşardı; bunlar onun gürültülü, bazen de çılgınca eğlencelerine katılarak, derebeyi avareliğini neşelendirmeye can atarlardı.

Hiç kimse onun davetlerini reddetmek, ya da belli günlerde gerekli saygı ile Pokrovskoye köyüne gelmemek cesaretini gösteremezdi. Kirila Petroviç'in ev yaşayışı, cahil bir adamın bütün kusurlarını açığa vurmakta idi. Çevresindeki insanlarca şımartılan Kirila Petroviç, ateşli huyunun bütün isteklerine ve oldukça dar kafasının bütün düşüncelerine tam bir serbestlik vermeye alışmıştı. Vücutça fevkalâde sağlam ve güçlü olmasına rağmen, pisboğazlığından ötürü haftada iki sefer has-

talanı, her gece de çakırkeyf olurdu. Evinin bir dairesinde, cinslerine özgü elişleriyle uğraşarak on altı odalık yaşırdı. Dairenin pencereleri tahta kafeslerle örtülü; kapılarında ise, anahtarları Kirila Petroviç'te duran kilitler vardı. Genç mahpuslar belli saatlerde bahçeye iner ve iki ihtiyar kadının gözcülüğü altında gezinirlerdi. Kirila Petroviç zaman zaman bunlardan bazılarını kocaya verir ve yerlerine yenileri getirilirdi.

Köylülere ve adamlarına karşı sert ve keyfince davranırdı. Ama bunlar yine de kendisine sadıktılar: efendilerinin zenginliği ile, şöhretiyle öğünürler, sırası düştükçe de onun güçlü korumasına güvenerek komşularına çeşitli fenalıklar etmekten çekinmezlerdi.

Troyekurov'un daimî işi geniş malikâneleri etrafında dolaşmaktan, boyuna ziyafetler vermekten ve her gün bir yenisi icadedilen muziplikler yapmaktan ibaretti. Genel olarak bu muzipliklere kurban olanlar yeni ahabplardı. Bununla beraber Andrey Gavriloviç Dubrovski bir yana bırakılırsa, eski ahabplar da bu muzipliklerden her zaman yakalarını kurtaramazlardı. Emekli bir hassa teğmeni olan bu Dubrovski, Troyekurov'un en yakın komşusu olup yetmiş toprak kölesi vardı [*]. En yüksek rütbeli kimselerle münasebetlerinde bile kibirli davranan Troyekurov, hal ve vaktinin mütevazı oluşuna rağmen, Dub-

[*] Vaktiyle Rusya'da toprak köleliği devrinde köylüler de derebeyinin malı sayılıyordu (Çeviren).

rovski'ye saygı gösterirdi. Bunlar bir zamanlar iş arkadaşlığı etmişlerdi. Troyekurov arkadaşının mert ve hiç kimseye boyun eğmiyen karakterini tecrübe ile biliyordu. Şanlı 1762 yılı onları uzun bir süre birbirinden ayırdı. Prenses Daşkova'nın akrabası olan Troyekurov yükseldi; maddi durumu bozulan Dubrovski ise istifasını vererek elde kalan köyüne gelip yerleşmek zorunda kaldı. Bunu haber alan Kirila Petroviç onun koruyucusu olmayı teklif etti; Dubrovski teşekkür ederek fakir ama bağımsız kalmayı tercih etti. Birkaç yıl sonra emekli general anşef Troyekurov da çifliğine geldi; iki arkadaş buluştular ve bu buluşmaya pek sevindiler. O günden beri de her gün vakitlerini bir arada geçirmeye başladılar. Ziyaretiyle kimseyi şereflelendirmemiş olan Kirila Petroviç, eski arkadaşının evine teklifsizce girip çıkmaya başladı. Yaşıt olmaları, bir tabakaya mensup bulunmaları, bir biçimde eğitim görmeleri yüzünden karakter ve eğilimleri de az çok birbirine benziyordu. Bazı alanlarda alın yazıları da birbirine benzemişti: ikisi de severek evlenmiş, ikisinin de eşleri erken ölmüştü. Sonra, ikisinin de birer çocuğu kalmıştı: Dubrovski'nin oğlu Petersburg'da okuyor, Kirila Petroviç'in kızı ise, babasının gözcülüğü altında büyüyordu. Troyekurov sık sık Dubrovski'ye:

— Bana bak kardeşim Andrey Gavriloviç, derdi, eğer senin Volodka hayırlı bir evlât olursa, beş parasız da olsa yine kızım Mâşa'yı ona veririm.

Andrey Gavriloviç başını sallar ve âdeti üzere:

— Hayır Kirila Petroviç, diye cevap verirdi, benim Volodka'm Mariya Kirilovna'ya eş olamaz! Volodka gibi fakir bir soylunun, yine kendisi gibi fakir bir soylu kızla evlenerek evin başı olması, şımarık bir kadının vekilharcı olmasından daha iyidir.

Kibirli Troyekurov ile fakir komşusu arasındaki bu dostluğu herkes kıskanıyor ve Dubrovski'nin, Kirila Petroviç'in sofrasında, ev sahibinin düşüncelerine uygun olup olmadığına zerre kadar önem vermeden açıkça kendi düşüncelerini savunmakta gösterdiği cesarete şaşıyordu. Bazıları onu taklidetmeye ve gösterilmesi gereken saygı sınırları dışına çıkmaya yeltenmişlerdi. Ama Kirila Petroviç onların haddini öylesine bir bildirmişti ki, bir daha bu gibi hallere kalkışmak istekleri ebedi olarak kırılmış, Dubrovski bu genel kural dışında bir başına kalmıştı. Lâkin beklenmedik bir olay her şeyi değiştirdi ve altüst etti.

Bir sonbahar başlangıcı idi; Kirila Petroviç birkaç günlüğüne ava çıkmaya hazırlanıyordu. Bir gün önce, köpekçilere, seyislere sabahın beşinde hazır bulunmaları için emirler verildi. Çadırlar ve mutfak takımları Kirila Petroviç'in öğle yemeğini yiyeceği yere önceden gönderilmişti. Ev sahibi ve misafirler beş yüzden fazla tazı ve zağarın — karınları tok, sırtları pek, köpekçe dilleriyle Kirila Petroviç'in cömertliğine hamdederek, — bulunduğu köpekhaneye gittiler. Yine

orada, başhekim Timoška'nın gözcülüğü altında, hasta köpekler için bir hastane (düşkünler yurdu) ile cins köpeklerin yavru lamaları ve yavrularını emzirmeleri için özel bir pavyon vardı. Kirila Petroviç bu güzel müessesesiyle iftihar eder ve misafirleri önünde — herbirinin en aşağı yirminci defadır gördüğü — bu bina ile öğünmek fırsatını hiçbir zaman kaçırmazdı. Kirila Petroviç misafirleriyle çevrili ve yanında başhekim Timoška ile köpekçi başısı olduğu halde köpekhaneyi dolaşüyor ve kâh hasta köpeklerin sağlıklarını sorarak, kâh az çok sert ve haklı ihtarlarda bulunarak, kâh tanıdığı köpekleri yanına çağırarak ve onlarla tatlı tatlı konuşarak bazı köpek kulübelerinin önünde duruyordu. Misafirler Kirila Petroviç'in köpekhanesi karşısında hayranlık göstermeyi bir borç sayıyorlardı. Bunların içinde susan ve somurtan yalnız Dubrovski idi. Dubrovski ava çok meraklı idi. Ama malî durumu ancak iki zağarla bir tazı sürüsü beslemesine elverişli idi. Bu güzel müessese karşısında bir dereceye kadar haset duymaktan kendini alamıyordu. Kirila Petroviç:

— Suratını niye astın kardeş? diye sordu. Yoksa köpekhanemi beğenmedin mi?

Dubrovski sert bir eda ile:

— Hayır, köpekhaneniz pek mükemmel, diye cevap verdi. Herhalde adamlarınız köpekleriniz kadar iyi yaşamaları gerek.

Köpekçilerden birinin canı sıkıldı:

— Evelâllah, sonra da efendimiz sayesin-

de yaşayışımızdan bir şikâyetimiz yok, dedi. Ama ne yalan söyliyeyim, fakir soylulardan bazıları malikânelerini buradaki rasgele bir köpek kulübesiyle değiştirseler hiç de fena bir şey yapmış olmazlar. Hiç olmazsa hem karınları doyar, hem sırtları ısınırdı.

Kölesinin bu küstahça düşüncesi üzerine, Kirila Petroviç kahkaha ile güldü. Köpekçinin bu alayının kendilerini de ilgilendirebileceğini hissetmekle beraber, misafirler de onun arkasından kahkahalarını bastılar. Dubrovski sapsarı kesildi ve hiçbir şey söylemedi.

Bu sırada Kirila Petroviç'e bir sepetin içinde yeni doğmuş köpek yavruları getirdiler. O, bunlarla ilgilendi, iki tanesini kendisi için ayırttı; geri kalanların da öldürülmesini emretti. Bu arada Andrey Gavriloviç gözden kaybolmuş, kimse de bunun farkında olmamıştı.

Misafirleriyle beraber köpekhaneden dönen Kirila Petroviç, akşam yemeğine oturdu ve ancak o zaman Dubrovski'nin yokluğunu fark ederek soruşturmaya başladı. Adamları, Andrey Gavriloviç'in evine gitmiş olduğunu söylediler. Troyekurov, hemen ona koşup yetişmelerini ve mutlaka geri çevirmelerini emretti. O hiçbir zaman, köpeklerin değerini takdir etmekte büyük bir tecrübesi olan ve avcılıkla ilgili münakaşalı meseleleri doğru olarak çözen Dubrovski'siz ava çıkmazdı. Dubrovski'nin arkasından koşturulan hizmetçi döndüğü zaman henüz sofradan kalkmamışlardı. Hizmetçi efendisine Dubrovski'nin söz din-

İstemediğini ve dönmek istemediğini bildirdi. Her zamanki gibi içki başına vuran Kirila Petroviç öfkelen-di ve Pokrovskoye'ye gecelemek üzere hemen geri dönmezse, kendisiyle ebedî olarak bozuşacağını söylemesi için aynı hizmetçiyi ikinci sefer Dubrovski'ye gönderdi. Hizmetçi tekrar Dubrovski'ye koştu. Kirila Petroviç sofradan kalkarak misafirlerini savdı ve yatmaya gitti. Ertesi günü ilk işi:

— Dubrovski burada mı? diye sormak oldu.

Cevap yerine kendisine üç köşe bükülmüş bir mektup verdiler. Kirila Petroviç kâtibine mektubu yüksek sesle okumasını emretti ve şunları işitti:

“Pek lûtufkâr efendim,

“Özür dilemek üzere köpekçi Paramoşka'yı bana gönderinceye kadar Pokrovskoye'ye gelmek niyetinde değilim. Onu cezalandırıp cezalandırmamak benim bileceğim bir iştir. Kölelerinizin şakalarına katlanmaya niyetli değilim; hattâ sizin bile şakalarınıza katlanamam. Çünkü, ben bir maskara değilim, eski bir kişizadeyim.

Daima hürmetkârınız

Andrey Dubrovski”

Bu mektup, bugünkü etiket anlayışlarına göre de pek münasebetsiz bir mektup sayılırdı. Amma burada Kirila Petroviç'i kızdıran ne mektubun acayip üslûbu, ne de yazılış tarzı idi, belki özü idi. Yataktan yalınayak fırlıyan Troyekurov:

— Nasıl, diye gürledi, özür dilemek üzere adamlarımı ona mı gönderecekmişim? Onları affetmek ya da cezalandırmakta serbest mi imiş? Ne sanıyor o? Kiminle atıştığını biliyor mu? Ben onu... ayaklarına kapanıp yalvarmazsa.... Troyekurov'a karşı gelmeyi ben ona gösteririm.

Kirila Petroviç giyindi ve her zamanki deb-debesiyle ava gitti. Amma avlanmak kismet olmadı. Sabahtan akşama kadar yalnız bir tavşan görebildiler, onu da kaçırdılar. Kırdı, çadır altında yenen öğle yemeği iyi geçmedi, daha doğrusu — ahçıyı döven, misafirleri haşlıyan, dönüşte de bütün av kfilesiyle kasitli olarak Dubrovski'nin tarlalarını çiğniyen — Kirila Petroviç'in hoşuna gitmedi.

Aradan birkaç gün geçti, iki komşu arasındaki düşmanlık yatışmadı. Andrey Gavriloviç, Pokrovskoye'ye dönmüyordu. Halbuki Kirila Petroviç'in onsuz canı sıkılıyor ve bu can sıkıntısını en ağır kelimelerle belirtiyordu. Bu sözler oralı derebeylerinin çabasıyla, değiştirilmiş ve şişirilmiş bir halde Dubrovski'nin kulağına kadar geliyordu. Yeni bir olay, son barış ümidini de ortadan kaldırdı.

Bir gün Dubrovski kendi küçük malikânesini dolaşıyordu. Kayın ağacı koruluğuna yaklaşırken bir balta sesi duydu. Birkaç dakika sonra da devrilen bir ağaç gürültüsü işitti. Hemen koruluğa daldı ve orada büyük bir sükûnetle kendi ağaçlarını aşırırmakta olan Pokrovskoye'li birkaç mujiği bas-

ırdı. Dubrovski'yi gören köylüler kaçmak istediler. Dubrovski arabacısının yardımıyla bunlardan ikisini yakaladı ve bağlı olarak evine getirdi. Düşmana ait üç beygir de hemen oracıkta galiplerin eline geçmişti. Dubrovski pek öfkeli idi. Haydutluklariyle tanınmış Troyekorov'un adamları, Dubrovski ile kendi efendileri arasındaki sıkı fıkı dostluğu bildikleri için, eskiden Dubrovski'nin malikânesine adım atmaya cesaret edemezlerdi. Dubrovski, Troyekurov'la aralarının açılmasından şimdi bunların faydalandıklarını görüyordu. Esirlerini, bütün savaş hakları kurallarına aykırı olarak, kendi koruluğundan aşırıdıkları sopalarla terbiye etmeye, beygirleri de, çiftlik hayvanlarına katarak çalıştırmaya karar verdi.

Bu olayın tafsilâtı o gün Kirila Petroviç'in kulağına kadar geldi. Troyekurov köpürdü, öfkesinin ilk anlarında bütün maiyetiyle beraber Kistenevka'yı (komşusunun köyü bu adı taşıyordu) basarak bütün köyü baştan başa yağma ve Dubrovski'yi de köşkünde kuşatmayı aklından geçirdi. Zaten bu gibi davranışlar onun için hiç de tuhaf sayılmazdı. Ama çok geçmeden düşünceleri bir başka yön aldı. Salonda ağır ağır, bir aşağı bir yukarı dolaşırken, rasgele pencereden baktı ve kapıda bir troykanın durduğunu gördü. Troykadan, sırtında kıvrırcık tüylü bir kaput olan meşin kasketli ufak-tefek bir adam indi ve kâhyanın odasına girdi. Troyekurov yargıç Şabaşkin'i tanıdı, onu çağdırtmaları için emir verdi. Bir dakika sonra Şabaşkin, üst üste reveranslar yaparak ve aşırı bir say-

ğı ile emirlerini bekliyerek Troyekurov'un önünde duruyordu. Troyekurov:

— Günaydın, dedi, senin adın ne idi bakayım? Niçin geldiniz?

— Şehre gidiyordum, efendimizin bir emri olup olmadığını anlamak için Ivan Demyanov'a uğradım.

— Tam da sırasında geldin, şey, neydi adın senin? Benim de sana ihtiyacım vardı. Bir votka iç de beni dinle!

Bu güzel karşılanma, yargıcı tatlı bir şaşkınlığa uğrattı. İkram edilen votkayı içmedi, bütün dikkatiyle Kirila Petroviç'i dinlemeye koyuldu. Troyekurov:

— Benim bir komşum var, dedi. Küçük arazi sahiplerinden, kaba herifin biri. Bunun çiftliğini elime geçirmek istiyorum, sen bu işe ne dersin?

— Efendimiz, elinizde senet falan varsa... ya da...

— Yalan söylüyorsun be birader, senede falan ne lüzum var? Emirler ne güne duruyor? Marifet hiç hakkımız olmadığı halde elinden malikânesini almaktır. Hele dur bakayım, malikâne bir zamanlar bizimdi. Spitsın adlı birinden satın alınmış, sonra da Dubrovski'nin babasına satılmıştı. Acaba buradan bir şey tutturamaz mıyız?

— Bu akla yakın bir şey efendimiz; herhalde bu alışveriş kanun yollariyle yapılmış olsa gerek.

— İyice bir düşün taşın bakalım!

— Eğer efendimiz, komşunuzdan, ona bu

malikâneye tasarruf hakkını veren senetlerden birini, hangi yoldan olursa olsun ele geçirmek imkânını bulsa, o zaman...

— Anlıyorum, anlıyorum ama, işin kötülüğüne bakın ki onun bütün senetleri bir yangında yanmıştı.

— Nasıl, efendimiz, onun senetleri yandı mı diyorsunuz? Bundan iyisi can sağlığı! O halde müsaade buyurun da hemen kanun yoluyla harekete geçelim. Bütün isteklerinizin yerine getireceğinden hiç kuşkunuz olmasın!

— Öyle mi sanıyorsun? Bak, karışmam. Senin yardımına güveniyorum, bunun altında kalmıyacağıma emin olabilirsiniz!

Şabaşkin, hemen hemen yerlere kadar eğilerek dışarı çıktı. O günden tezi yok tasarlanan iş üzerinde çalışmaya başladı. Becerikliliği sayesinde de tam iki hafta sonra Dubrovski şehirden, Kistenevka köyü üzerindeki tasarruf hakkına dair tezelden açıklama istiyen bir yazı aldı.

Bu hiç beklenilmeyen sorudan şaşırarak Dubrovski, hemen o gün cevap olarak yazdığı oldukça kaba bir yazı ile, Kistenevka köyünün, rahmetli babasının ölümüyle kendisine kaldığını; veraset hakkı gereğince bu köye sahip bulunduğunu; Troyekurov'un bu köyle hiçbir ilgisi olmadığını, bu mülkiyetine dışardan yapılacak her karışmanın iftira ve sahtecilikten başka bir şey olmayacağını anlattı.

Bu mektup yargıç Şabaşkin üzerinde çok iyi bir etki yaptı. Şabaşkin bu mektuptan: 1) Dub-

rovski'nin işten pek az anladığını, 2) böyle çabuk parlıyan, ihtiyatsız bir adamı yere vurmanın hiç de zor bir iş olmadığını anladı.

Andrey Gavriloviç yargıcın sorularını soğukkanlılıkla inceleyince, daha etraflı cevap vermek gereğini duydu. Oldukça akla yakın bir lâyiha yazdı: ama zamanla bunun da yetmediği anlaşıldı.

İş uzamaya başladı. Hakkına güvenen Andrey Gavriloviç, işi umursamıyor, etrafına para saçmak için ne bir istek duyuyor, ne de buna imkân görüyordu. Gerçi o her zaman bu mürekkep yalayıcıların satılık vicdanlarıyla alay edenlerin başında gelirdi, ama bir iftiranın kurbanı olacağını aklına bile getirmemişti. Öte yandan Troyekurov da ortaya attığı bu dâvanın kazanılmasında aynı derecede ilgisizlik gösteriyordu. Çünkü Şabaşkin yargıçları korkutarak, satın alarak ve kanunları enine boyuna yorumlayarak onun adına hareket ediyor ve uğraşıyordu. Velhasıl nasıl olduysa oldu, Dubrovski, 18** yılı 9 şubatında, teğmen Dubrovski ile general Troyekurov arasında çekişmeli olan malikâne hakkındaki mahkeme kararını dinlemek ve bu karar kabul edip etmediğini yazı ile bildirmek üzere ** ilçe mahkemesinde bulunmak için şehir polisi eliyle bir çağrı aldı. Dubrovski hemen o gün şehre hareket etti. Troyekurov yolda ona yetişti. Birbirlerine gururla baktılar. Dubrovski düşmanın yüzünde kin saçan bir gülümseme fark etti.

II

Andrey Gavriloviç şehre gelince bildik bir tüccara indi ve onun evinde geceledi. Ertesi sabah da ilçe mahkemesinin karşısına çıktı. Ona aldırış eden olmadı. Arkasından Kirila Petroviç geldi. Kâtipler ayağa kalktılar, kalemlerini kulaklarının arkasına koydular. Mahkeme üyeleri derin saygı-larla onu karşıladılar. Rütbesine, yaşına ve şiş-manlığına saygı göstererek ona bir koltuk ikram ettiler. Kirila Petroviç açık kapının ağzına otur-du. Andrey Gavriloviç duvara yaslanmış bir halde ayakta duruyordu. Ortalığı derin bir ses-sizlik kapladı. Zabıt kâtibi, çınlıyan bir sesle mah-kemenin kararını okumaya başladı.

Su götürmez bir hakka dayanarak sahiboldu-ğumuz bir mülkten, Rusya'da nasıl yoksun kılına-bileceğimizi gösteren yollardan birini öğrenmekten herkesin hoşlanacağını düşündüğümüz için bu ka-rarı olduğu gibi yazıyoruz:

«K*** ilçe mahkemesi 18** yılı şubatında Troyekurov oğlu general - anşef Kirila Petroviç'e ait olup Dubrovski oğlu hassa teğmeni Andrey Gavriloviç'in fuzuli olarak işgal ettiği ** ilinin Kistenevka köyünde kâin ** erkek nüfusiyle, ot-lak vesair mamelekiyle ** desiyatin araziden iba-ret çiflik dâvasını inceledi: adı geçen general - anşef Troyekurov, geçen 18** yılının 9 hazira-nında mahkememize başvurarak müteveffa babası (sekizinci dereceden memur) süvari Troyekurov oğlu (Piyotr Yefimov) un umumi valilik taşra

kâtipliği ettiği sıralarda, 17 ** yılının 14 ağustosunda, soylu sınıfına mensup memurlardan Spitsın oğlu Fadey Yegorov'dan yukarda adı geçen Kistenevka köyünde kâin çiftliği, malikânesiyle, ** erkek nüfusiyle, bütün menkul ve gayrimenkulleriyle, ekilip biçilmeye elverişli ve elverişsiz araziyle, ormaniyle, otlaklariyle, dere üzerindeki dalyaniyle, çiftlik binasiyle, hulâsa Spitsın oğlu Fadey Yegorov'a babası Spitsın oğlu Yegor Terentiyev'den miras olarak kalan cümle mamelekiyle 2500 rubleye satın aldığını ve bu temlik muamelesinin aynı günde ilgili makamlarca tescil olduğunu, babasının o zaman, ağustosun 26 sında K ** ilçe mahkemesi kararıyle yeni mülküne tasarruf ettiğini ve sonra da 17 ** yılı eylülünün 6 sında eceliyle öldüğünü, halbuki iddia sahibi general-anşef Troyekurov 17 ** yılından itibaren, hemen hemen küçüklüğünden beri, askerî hizmette ve daha ziyade yabancı memleketlerde seferde bulunduğundan, gerek babasının ölümünden, gerek kendisine kalan servetten haberi olamadığını; fakat şimdi, askerî vazifesinden istifa ederek ** ve ** illeriyle K **, P **, R ** ilçelerinde ve çeşitli köylerde bulunan ve topyekûn 3000 baş erkek nüfusu da içine alan emlâkine el koyunca, yukarda adı geçen Kistenevka köyünün hiçbir hakka dayanmadan içindeki bütün varlığıyle, hassa teğmeni Andrey Gavriloviç Dubrovski tarafından fuzuli olarak işgal edilmiş olduğunu gördüğünü beyan ve ifade ederek işbu çiftliğin, eski sahibi Spitsın tarafından babasına verilen ilişik tapu senetlerine

dayanarak, Dubrovski'nin fuzuli işgalinden kurtanlarak aidiyeti cihetiyle iddia sahibine, yani Troyekurov'a geri verilmesine ve Dubrovski'nin adı geçen çiftlikten haksız olarak elde ettiği gelirin de, kendisine ödettirilmesine karar verilmesini talebetmiştir.

"Bu hususta J** Zemstvo mahkemesinin yaptığı tahkikat neticesinde: adı geçen çekişmeli çiftliğin bugünkü sahibi hassa teğmeni Dubrovski sorgu yargıcına verdiği ifadede, her ne kadar, şu kadar can nüfusiyle, toprak ve her türlü varlığıyla adı geçen Kistenevka köyündeki emlâkin babası topçu asteğmeni Dubrovski oğlu Gavril Yevgrafov'un ölümünden sonra miras olarak kendisine kaldığını, işbu terekenin ise babasına, ilkin genel valilik taşra kâtiplerinden, sonraları sekizinci derece memurlardan Troyekurov tarafından 17 ** yılı 30 ağustosunda ** ilçe mahkemesi huzurunda fahrî müşavir Sobolev oğlu Grigori Vasilyev'e verilen vekâlete dayanılarak mumaileyh Sobolev tarafından satıldığını ve aradaki anlaşma gereğince kararlaştırılan 3200 rubleyi babasından tamamen aldıktan sonra, Troyekurov, vekili bulunan Sobolev'den tapu senetlerini Dubrovski'nin babasına vermesini talebettiğini, yine aynı vekâletname hükümlerine göre parayı tamamen ödediği takdirde kesin tapu senetlerini çıkartıncaya kadar bu emlâke, gerçek sahip sıfatıyla el koyabileceğini, gerek bu malı satan Troyekurov'un, gerekse üçüncü bir kişinin ilerde bu emlâk üzerinde hiçbir iddia ve müdahalede bulunamıya-

cağını beyan etmiş ise de o zaman Andrey Dubrovski küçük olduğu için bu emlâke ait tapu senetlerinin nerede ve hangi tarihte babasına verilmiş olduklarını bilmediğini, babasının ölümünden sonra da bu tapu senetlerini bulamadığını, bununla beraber, 17 ** yılında evlerinden çıkan ve köy halkınca da bilinen yangın sırasında diğer evrak ile beraber bu tapu senedinin de yanmış olmasının mümkün olduğunu ve fakat mezkûr emlâkin Troyekurov veya vekili Sobolev tarafından satıldığı tarihten, yani 17 ** yılından ve babasının ölüm yılı olan 17 ** yılından bugüne kadar da Dubrovski ailesinin aralıksız ve çekişmesiz olarak tasarrufunda kaldığına 52 kişiden ibaret bulunan köy halkının tanıklık edebileceğini beyan etmiş ve huzurda yemin ettirilerek dinlenen tanıklar, hatırladıklarına göre, Dubrovski'lerin, adı geçen çekişmeli emlâke, takriben 70 yıl önce hâdisesiz tasarruf ettiklerini, fakat bu tasarrufun nasıl bir hukuki işleme dayandığını bilmediklerini ve bu emlâkin ilk alıcısı olan eski umumi valilik taşra kâtiplerinden Piyotr Troyekurov'un mezkûr emlâke herhangi bir tarihte malik olup olmadığını hatırlamadıklarını söylemişler ve ilâve olarak Dubrovski'ye ait evin, çıkan bir gece yangını sırasında 30 yıl önce yandığını, çekişmeli mülkün yılda ortalama olarak 2000 ruble irat getirmekte olduğunu ifade ve beyan etmişlerdir.

«Dubrovski'nin bu iddiasına karşı general - anşef Kirila Petroviç Troyekurov ocak ayının 3 ünde bir istida ile mahkememize başvurarak her

ne kadar soruşturma sırasında adı geçen hassa teğmeni Andrey Dubrovski, söz konusu emlâkin alım satım işlemi hakkında müteveffa babası Gavril Dubrovski tarafından Sobolev'e verilen vekâletnameyi göstermiş ise de bu vekâletnamenin hiçbir zaman mülkiyetin intikaline bir delil teşkil edemeyeceği ve 1752 yılı 29 kasım ayında yayınlanan kanunun 19 uncu maddesi hükümleri gereğince böyle bir intikalin vukuunu bildirir, gösterilmesi zarurî herhangi bir vesika da gösterememiş olması ve esasen 1818 yılında yayımlanan bir kanun gereğince Sobolev'e verilen vekâletnamenin de, müvekkilin ölümüyle hükümsüz sayılması gerekeceği, bununla beraber çekişmeli mülklerle ilgili mülkiyet iddialarının şahit ve emsali beyyinelerle taayyün etmeyip tapu sicil ve kayıtlarına göre tahakkuk edeceğinin hukuki bir gelenek olması dolayısıyla, iddia sahibinin, söz konusu emlâkin müteveffa babasına ait olduğunu bildirir tapu senedini göstermiş bulunmasına mebni, çekişmeli mülkün tapu senetlerine ve veraset hakkına dayanılarak Dubrovski'den alınmasına; aynı zamanda kişilerin, sahip olmadıkları bir mülkün gelirine de el koyamayacaklarına göre bu gelir tutarının hesabolarak Dubrovski'ye ödetilmesine karar verilmesini iddia ve talebetmiştir.

"İddia ve savunma incelenerek gereği düşünüldü: soruşturma ve duruşmadan anlaşıldığına göre halen Andrey Gavriloviç Dubrovski'nin tasarrufunda olan ve yapılan son teftişlere göre ** erkek nüfusu bulunan Kistenevka köyündeki

arazi ve bilcümle gayrimenkullerin, genel valilik taşra kâtiplerinden iken sonradan sekizinci derece memurluğa terfi eden müteveffa babası tarafından 17** yılında asılzade memurlardan Fadey Spit-sin'den satın alındığına dair müddei general-anşef Kirila Petroviç Troyekurov'un doğru bir tapu senedi göstermesine ve aynı senet muhteviyatından anlaşıldığına göre bu alım satım işleminin aynı yıl içinde ** ilçe mahkemesince tescil kılınmış bulunmasına, ve her ne kadar adı geçen mülkün, babası Gavril Dubrovski'ye satılması için müteveffa Troyekurov tarafından Sobolev'e verilen vekâletname hassa teğmeni Andrey Dubrovski tarafından mahkemeye gösterilmiş ise de, bu çeşit vekâletnamelerle gayrimenkulün satışını kabul etmek şöyle dursun, bunları başkasının geçici tasarrufuna vermek bile kararname gereğince yasak olmasına ve halen bu vekâletnamenin, müvekkilin ölümüyle hiçbir hukuki değeri bulunmamasına ve böyle bir alım satım işleminin nerede ve ne zaman geçtiğine dair tahkikatın başladığı 18** tarihinden bugüne kadar müddeaaaleyhin sarih bir belge gösterememesine binaen mahkeme, gösterilen tapu senetlerine dayanarak adı geçen malikânenin şimdiki durumuyla, şu kadar nüfus, toprak ve diğer gayrimenkulleriyle general - anşef Troyekurov'a ait olduğunu kabul ve bu mülkün hassa teğmeni Dubrovski'nin fuzuli işgalinden kurtarılaraq vârisi bulunan Troyekurov'a geri verilmesine ve fakat müddeaaaleyhin mezkûr mülkü fuzulen işgali sırasında elde ettiği intifaun geri verilmesi hakkındaki müddei talebine

gelince, mahkeme bunun da gereğini düşünerek: her ne kadar bu husustaki kanunlar, başkasına ait bir mülkün etrafına çit çevrilmesi ve ekilip biçilmesi halinde, asıl sahibinin her hangi bir şikâyeti üzerine, bu arazi ve emlâkin bütün tesis ve meyvalarıyla sahibine geri verilmesini emretmekte ise de, gerek mezkûr emlâkin Dubrovski'nin elinde kaldığı müddetçe çekişmesiz ve aralıksız tasarruf edildiğinin tanıkların şahadetiyle anlaşılması, gerek müddei Troyekurov'un bugüne kadar herhangi bir iddia ve talepte bulunmaması, bu defa da mülkün aynen ve tamamen kendisine iadesine karar verilmiş olması dolayısıyla iddia sahibinin intifa hakkındaki isteğinin reddine temyiz yolları açık olmak üzere karar verildi."

Zabıt kâtibi sustu. Yargıç ayağa kalktı ve yerlere kadar eğilerek okunan karar imzalaması için Troyekurov'u davet etti. Muzaffer Troyekurov yargıcın elinden kalemi alarak mahkemenin kararı altına bunu tamamiyle kabul ettiğine dair imzasını attı.

Sıra Dubrovski'ye gelmişti. Zabıt kâtibi kararı ona da uzattı. Fakat Dubrovski başını eğerek hareketsiz bir hal aldı.

Zabıt kâtibi, ya kararı tamamiyle kabul ettiğini, ya da haklı olduğuna dair vicdani bir kanaati varsa, kanuni süresi içinde ilgili makamlar yanında temyiz etmek üzere kabul etmediğini bildirir bir imza atması hakkındaki davetini tekrarladi.

Dubrovski susuyordu... Birdenbire başını kaldırdı, gözleri kıvılcımlandı, ayağını yere vurdu

ve zabıt kâtibini öyle bir şiddetle itti ki, adam yere yuvarlandı, mürekkep hokkasını kapıldığı gibi yargıca fırlattı. Ortalığı bir dehşet kapladı:

— Nasıl, diye bağırdı, allahın tapınağına saygısızlık, ha! defolun itler!

Sonra Kirila Petroviç'e dönerek:

— Köpekçilerin, köpekleri kiliseye sokması işitilmiş bir şey midir, Ekselâns? Köpekler kilisenin içinde koşuşuyor. Yok artık, sizin haddinizi bildireceğim.

Gürültüyü duyan muhafızlar koştular ve Dubrovski'yi zorla zaptettiler. Sonra dışarı çıkıp kızığa bindirdiler. Bunların arkasından da, ardından bütün mahkeme üyeleri olduğu halde Troyekurov çıktı. Dubrovski'nin bu beklenmedik deliliği Troyekurov'un sinirine pek dokunmuş ve bütün neşesini kaçırmıştı. Troyekurov'dan minnettarlık bekliyen mahkeme üyeleri, onun en küçük bir iltifatını bile elde etmediler. Troyekurov hemen o gün Pokrovskoye'ye hareket etti. Dubrovski ise bu arada yatakta yatıyordu. Bir talih eseri olarak tamamiyle cahil olmıyan ilçe doktoru, ondan kan almış, sülük yapıştırmış ve kantarit böcekleri uygulamıştı. Hasta akşama doğru biraz iyileşti ve akli başına geldi. Ertesi gün onu hemen hemen artık kendi malı olmıyan Kistenevka'ya götürdüler.

III

Aradan bir süre geçmiş, fakat zavallı Dubrovski'nin sağlığı hâlâ düzelememişti. Gerçi deli-

l k nöbetleri bir daha tekrarlamamıştı, ama kuvveti gözle görülecek kadar azalmakta idi. Eski işlerini unutuyor, odasından pek seyrek çıkıyor, günlerce düşüncelere dalıyordu. Bir zamanlar oğlunu büyütmüş olan iyi yürekli ihtiya r Yegorovna şimdi de Dubrovski'nin dadısı olmuştu. Bir  ocuğa bakar gibi ona bakıyor, yemek ve uyku zamanlarını ona hatırlatıyor, yemeğini yediriyor ve onu yatırıyor. Andrey Gavriloviç sessizce ona boyun eğiyor, ondan başka kimse ile g r şm yordu. İşlerini, çiftliğe ait verilecek emirleri düşünecek halde değildi. Yegorovna bütün bu olup bitenleri, o zamanlar Petersburg'da bulunan ve hassa piyade alaylarından birinde hizmet etmekte olan genç Dubrovski'ye bildirmek lüzumunu duydu. Böylece masraf defterinden bir yaprak kopararak Kistenevka'nın biricik okur yazarı olan aşçı Hariton'a bir mektup yazdırdı, hemen o gün postaya atılmak üzere şehre gönderdi.

Artık okurlarımızı, hikâyemizin başlıca kişisi ile tanıştırmak zamanı geldi sanınız.

Vladimir Dubrovski, askerî lisede okumuş ve hassa asteğmeni olarak okuldan çıkmıştı. Babası ona rahat bir yaşayış sağlamak için hiçbir fedak rlıktan kaçınmıyordu. Delikanlı evinden, umduğundan da çok yardım görüyordu. Açık elli ve şöhret d ş k n  olan genç Dubrovski, lüks bir yaşayış sürüyordu. Kumar oynuyor, fakir gençlerin bir hulyası olan zengin bir kızla evleneceğini tah-

min ederek geleceği düşünmeksizin borca giriyordu.

Bir akşam birkaç subay, genç Dubrovski'nin evinde, divanlara uzanmış, kehlibar ağızlıklarla sigara içtikleri bir sırada uşağı Grişa, Dubrovski'ye bir mektup uzattı. Mektubun üzerindeki yazı ile mühür delikanlıyı şaşırttı. Mektubu çabucak açtı ve şunları okudu:

"Efendimiz Vladimir Andreyeviç, ben ihtiyar dadın, babacığının sağlık durumunu sana bildirmeye karar verdim. Babanın hali çok fena.. Bazen abuk sabuk konuşuyor ve bütün gün aptal bir çocuk gibi oturup duruyor. Ölüm Allahın emri, buraya gel benim şahin oğlum, sana Pesoçnoye'ye araba da göndeririz. Duyduğumuza göre ilçe mahkemesi buraya gelip bizi Kirila Petroviç Troyekurov'un emrine verecekmiş. Çünkü, gûya biz onun malı imişiz. Halbuki biz oldum olası sizin malınız! Onun olduğumuzu hiçbir zaman duymadık Sen Petersburg'da olduğun için bunu Çar babamıza arz edebilirsin. O bizim hakkımızı çiğnetmez. Senin sadık kölen, dadın,

Arina Yegorovna Buzreva"

"Oğlum Grişa'ya hayır dualar ederim. Sana iyi bakıyor mu? İşte ikinci haftadır burada yağmur yağıyor. Çoban Rodya, Nikola gününde öldü."

Vladimir Dubrovski, bu oldukça mânasız satırları büyük bir heyecanla birkaç sefer üst üste okudu. Daha küçükken annesini kaybetmişti. Ba-

basını hemen hemen bilmediği bir çağda, sekiz yaşındayken Petersburg'a getirilmişti. Ama bütün bunlara rağmen romantik bir ilgi ile babasına bağlı idi. Aile hayatının sessiz sevinçlerinden zevk almaya fırsat bulamadığı nispette bu hayata olan sevgisi de artmıştı.

Babasını kaybetmek düşüncesi bir ağırlık gibi yüreğine çöküyor, dadısının mektubundan anılabildiği zavallı hastanın hali ise tüylerini ürpertiyordu. Ücra bir köyde, aptal bir kocakarı ile çiftlik halkının eline kalmış babasının, birtakım felâketlerin tehdidi altında bulunduğunu, yardımsız bir halde maddi ve ruhi birtakım acılar içinde sönüp gitmekte olduğunu gözünün önüne getiriyordu. Vladimir bu canice ihmalinden ötürü kendine sitem ediyordu. Babasından uzun zamandır hiçbir haber alamamış, ama onu gezilerde, ya da çiftlik işlerine dalmış tutarak haber almayı hatırına bile getirmemişti.

Babasının yanma gitmeye, hattâ babasının sağlık durumu orada bulunmasını gerektiriyorsa, istifa etmeye bile karar verdi. Genç Dubrovski'nin üzüntüsünü sezen arkadaşları kalkıp gittiler. Yalnız başına kalan Vladimir, izin vermeleri için bir dilekçe yazdı, piposunu yaktı ve derin düşüncelere daldı.

Hemen o gün izin almak için teşebbüslere girişti. İki gün sonra da yanında sadık uşağı Grışa olduğu halde posta arabasıyla yola çıktı.

Vladimir Andreyeviç, Kistenevka'ya sapmak zorunda bulunduğu posta menziline yaklaşıyordu. Yüreği acı bir önsezi ile dolu idi. Babasını sağ bulamıyacağından korkuyordu. Köyde kendisini bekliyen yaşayış tarzını: ıssızlığı, tenhaliğı, fıkarcılığı, hiç bilgisi olmadığı birtakım işler peşinden koşmayı gözünde canlandırıyordu. Posta menziline gelince, menzil âmirinin yanına girdi ve ondan boş beygir istedi. Menzil âmiri genç Dubrovski'nin nereye gideceğini öğrendikten sonra, Kistenevka'dan gönderilen arabanın dört günden beri kendisini beklemekte olduğunu haber verdi. Çok geçmeden Vladimir Andreyeviç'in yanına, bir zamanlar onu tavlada gezdiren ve tayına bakan, ihtiyar arabacı Anton geldi. Dubrovski'yi görünce Anton'un gözleri yaşardı. yerlere kadar eğilerek ihtiyar efendisinin henüz sağ olduğunu bildirdi ve atları arabaya koşturmaya gitti. Vladimir Andreyeviç kendisine teklif edilen kahvaltayı geri çevirerek acele yola çıkmak istedi. Anton onu kestirme yollardan götürdü. Aralarında şöyle bir konuşma başladı:

— Kuzum Anton, babamla Troyekurov arasında neler geçtiğini bana anlatsana!

— Neler geçtiğini Allah bilir, Vladimir Andreyeviç! Duyduğumuza göre efendimizle Kirila Petroviç arasında bir anlaşmazlık çıkmış. Gerçi Kirila Petroviç çok defa kendi başına buyruk olmakla beraber bu defa babanı mahkemeye vermiş. Her ne kadar efendilerin işine karışmak bizim gibi kölelerin haddi değilse de, babanız, Kirila Petro-

viç'e karşı gelmiyecekti... Kamçı ile ağaç yıkılır mı?

— Anlaşılan bu Kirila Petroviç oralarda istediğini yapıyor?

— Pek tabii, efendimiz... Yargıca metelik bile verdiği yok... Emniyet âmiri avucunun içinde... Derebeyleri saygılarını sunmak için ayağına kadar geliyorlar... Sizin anlayacağınız, varsa pulun, herkes kulun!

— Çiftliğimizi elimizden aldığı doğru mu?

— Ah efendiciğim, biz de böyle duyduk. Geçenlerde Pokrovskoye köyünün zangocu bizim muhtarın vaftiz töreninde: "Artık aylak aylak gezdiğiniz yeter, demiş Kirila Petroviç gelip sizi emri altına alacak!" Demirci Mikita da ona demiş ki: "Bırak Saveliç, hemşerini üzme, misafirlerin keyfini bozma! Kirila Petroviç kendi başına buyruk, Andrey Gavriloviç de kendi başına... Bizse hepimiz, Allahın ve Çarın kullarıyız!" Elâlemin ağzına kilit vuramazsın ya!

— Demek ki siz Troyekurov'un emri altına girmek istemiyorsunuz?

— Kirila Petroviç'in emri altına girmek mi? Allah yazdıysa bozsun! Onun kendi adamları bile inim inim inliyor, eline yabancılar düşerse, derilerini yüzmek şöyle dursun, etlerini bile parça parça doğrar. Hemen Allah Andrey Gavriloviç'e uzun ömürler versin! Yok eğer Allah onu aramızdan çekip alırsa, o zaman da senden başkası bize lâzım değil, velinimet efendimiz! Sen bizi kimselere verme, biz sana arka çıkarız.

Anton bu sözlerden sonra kamçısını şaklattı, dizginleri çekti, beygirler dörtmala kalktılar.

İhtiyar arabacısının bağlılığından pek memnun olan Dubrovski sustu ve düşünceye daldı. Bir saatten fazla bir zaman geçmişti. Birdenbire Grişa'nın: İşte Pokrovskoye! haykırışıyle kendisine geldi. Dubrovski başım kaldırdı. Geniş bir göl boyunca gidiyorlardı. Bu gölden çıkan bir ırmak, ilerde, tepelerin arasında, kıvrıntılar yaparak akıyordu. Bu tepelerden birinin üzerinde, sık ve yeşil bir koruluğa yukarıdan bakan bir yerde, büyük bir taş binanın yeşil damı ile kulesi görünüyordu. Bir başka tepede ise, beş kubbeli bir kilise ile eski bir çan kulesi göze çarpıyordu. Tepelerin eteklerine sebze bahçeleriyle ve kuyularıyla köy evleri serpilmişti. Dubrovski bu yerleri tanıdı. İşte bu tepelikte kendisinden iki yaş küçük ve daha o zaman çok güzel olacağı belli olan küçük Máşa Troyekurova ile oynadığını hatırladı. Anton'dan kıza dair bilgi almak istedi ama, sebebini bilmediği bir sıkılganlık onu bundan vazgeçirdi.

Troyekurov'un evine yaklaştıkları zaman, bahçenin ağaçları arasında kımıldayan beyaz bir elbise gördü. Bu sırada Anton beygirleri kamçıladi ve gerek köy, gerek şehir arabacılarında ortaklaşa yaşayan bir geleneğe uyarak köprüden ve köyün yanından son süratle geçti. Köyden çıkınca bir tepeyi tırmandılar, Vlademir, kayın ağacı koruluğunu, solda açıklık bir yerde de kırmızı damlı kurşuni bir ev gördü: yüreği çarpmaya baş-

ladı. Önünde, Kistenevka köyü ile babasının mütevazı evi belirdi.

On dakika sonra avluya girdiler. Delikanlı anlatılması zor bir heyecanla etrafını gözden geçirdi. On iki yıldır yurdunu görmemişti. Kendi zamanında çitlerin etrafına yeni dikilmiş olan kayın fidanları, şimdi dallı budaklı kocaman birer ağaç olmuştu. Bu avluda bir zamanlar, dikkatle süpürülmüş geniş bir yolla ayrılan üç düzgün çiçeklik vardı. Şimdi burası, ayağı köstekli bir beygirin otladığı biçilmemiş bir çayır halini almıştı. Köpekler havlıyacak oldular, ama Anton'u tanıyarak sustular ve tüylü kuyruklarını salladılar. Çiftlik halkı izbelerden dışarı döküldü, gürültülü bir biçimde sevinçlerini belli ederek genç beylerinin etrafını aldı. Delikanlı, kendisini candan karşılayan bu kalabalığın arasından zorlukla bir yol bularak kendini köhne merdivenlere attı. Yegorovna onu koridorda karşıladı ve ağlıyarak boynuna sarıldı. Delikanlı bu iyi yürekli ihtiyar kadını göğsüne bastırarak:

— Günaydın dadı, babamdan ne haber? diye sordu. Kendisi nerede? sağlığı nasıl?

Tam bu dakikada, başında kalpak, sırtında hırka, uzun boylu, uçuk benizli zayıf bir ihtiyar zorlukla ayaklarını sürüyerek salona girdi. Zayıf bir sesle:

— Günaydın Volodka, dedi.

Vladimir hararetle babasını kucakladı.

Sevinç, hastanın üzerinde çok güçlü bir etki yaptı, adamcağızın dermanı kesildi, ayakları bü-

küldü, oğlu tutmasaydı, az daha düşecekti. Yegorova:

— Yatağınızdan neye kalktınız? diye söylendi. Ayakta duracak hali yok, gene de herkesin yaptığını yapmak istiyor.

İhtiyarı yatak odasına götürdüler. Oğlu ile konuşmaya çabaladı ama kafasında düşünceler kanıyor, sözlerini bir türlü bağliyamıyordu. Sustu ve daldı. Babasının bu hali Vladimir'i çok şaşırttı. Babasının yatak odasına yerleştii ve babasıyla başbaşa bırakmalarını rica etti. Ev halkı onun bu isteğine boyun eğdi. Bu defa da onlar Grişa'ya başvurarak onu uşak odasına götürdüler, köylü usulünce her türlü ikramlarda bulundular ve bin bir çeşit sorularla başını ağrıttılar.

IV

**Bir zamanlar yemeklerle dolu olan
yemek masasında şimdi tabut var.**

Genç Dubrovski, gelişinden birkaç gün sonra işleri ele almak istedi, ama babası ona gerekli açıklamalarda bulunacak bir durumda değildi. İhtiyar Dubrovski'nin güvenilir bir adamı da yoktu. Delikanlı babasının kâğıtlarını gözden geçirirken, yalnız yargıcın yazdığı ilk mektupla babasının buna verdiği karşılığın müsveddesini buldu. Bunlardan dâva hakkında acık bir fikir edinemedi. Bu işde haklı olduklarına güvenerek sonucu beklemeye başladı.

Bu arada Andrey Gavriloviç'in sağlık durumu saatten saate fenalaşıyordu. Vladimir babasının yakında öleceğini hissediyor ve tamamiyle çocuklaşan ihtiyarın yanından bir dakika bile ayrılmıyordu.

Yine bu arada, verilen mühlet bitmiş, temyiz lâyihası verilmemişti. Kistenevka artık Troyekurov'un eline geçiyordu. Şabaşkin saygı ve tebriklerini sunmak, öte yandan yeni ele geçirilen malikâneye ne zaman el koymak niyetinde olduğunu sormak ve bunu kendisinin mi yapaacağını, yoksa bir başkasına mı vekâlet vereceğini öğrenmek maksadiyle Troyekurov'a gelmişti. Kirila Petroviç şaşırdı. Yaradılıştan açgözlü bir adam değildi. Öc alma isteği onu aşırı davranışlara sürüklemişti. Vicdan azabı çekiyordu. Düşmanın, eski gençlik arkadaşının, ne durumda olduğunu biliyor, kazandığı zafer gönlüne bir ferahlık vermiyordu. Küfretmek için bir bahane arıyarak Şabaşkin'e korkunç bir bakışla baktı. Fakat bunun için yeter bir sebep bulamayınca, öfke ile:

— Defol! diye bağırdı, o senin bileceğin iş değil!

Şabaşkin, Troyekurov'un keyfi yerinde olmadığını görünce onu saygı ile selâmladı ve oradan acele savuştu. Bir başına kalan Kirila Peroviç bir aşağı bir yukarı dolaşmaya ve daima çok düşünceli ve heyecanlı olduğunu gösteren, zafer yıldırımları gürleyiniz! şarkısını ıslıkla çalmaya başladı.

Sonra yarış arabasını koşmalarını emretti. Kalınca giyindi (artık eylül sonları idi), arabayı kendisi kullanarak avludan çıktı.

Çok geçmeden Andrey Gavriloviç'in evciğini gördü, ruhunu çelişmeli birtakım duygular kapladı. Tatmin edilmiş intikam duygusuyla başkasına hükmetmek hırısı, daha soylu duyguları bir dereceye kadar boğuyordu. Ama en sonunda soylu duygular üstün geldi. Kirila Petroviç eski komşusuyla barışmaya, malını mülkünü geri vermekle aralarındaki kavganın izini bile yok etmeye karar verdi. Bu iyi niyetlerle ruhunu hafiflettikten sonra arabasını hızla komşusunun köşküne doğru sürdü ve doğruca avluya girdi.

Hasta bu sırada yatak odasının penceresinde oturmakta idi. Kirila Petroviç'i tanıdı. Yüzünde korkunç bir telâş ve şaskınlık belirdi. O korkunç çehreyi erguvani bir kızılık kapladı. Anlaşılmaz birkaç hece mırıldandı. Çiflik hesaplarını gözden geçirmekte olan oğlu başını kaldırdı. Babasının halini görünce şaşırdı. Hasta, öfke ve dehşet içinde, parmağıyla avluyu gösteriyordu. Koltuktan kalkmaya çalışarak, acele acele hırkasının eteklerini topluyordu. Doğruldu ve birdenbire yere yıkıldı. Oğlu ona doğru atıldı. İhtiyar soluk almadan duygusuz yatıyordu, ona inme inmişti. Vladimir:

— Çabuk, çabuk; şehre doktor getirmeye koşun! diye bağırdı.

Bu sırada içeri giren hizmetçi:

— Kirila Petroviç sizi soruyor, dedi.

Vladimir ona korkunç bir bakışla baktı:

— Kirila Petroviç'e söyle, dedi, ben onu kapı dışarı attırmadan çabuk buradan defolup gitsin! Haydi marş!

Hizmetçi, efendisinin emrini yerine getirmek için sevinçle koştu. Yegorovna ellerini birbirine vurarak ağlamaklı bir sesle:

— Velinimet, kendini mahvedeceksin, diye bağırdı. Kirila Petroviç bizi çiy çiy yer!

Vladimir öfke ile:

— Dadı sus! diye bağırdı. Doktor getirmek üzere şimdi Anton'u şehre koştur!

Yegorovna dışarı çıktı. Antrede kimsecikler yoktu. Bütün ev halkı Kirila Petroviç'i görmek için avluya koşmuştu. İhtiyar kadın merdiven başına çıktı ve genç Dubrovski adına cevap veren hizmetçinin sözlerini duydu. Kirila Petroviç arabada oturduğu yerden kalkmadan onu dinledi. Yüzü, gecedен daha karanlık bir hal aldı. Küçümser bir gülüşle gülümsedi; çiflik halkını, korkutucu bir bakışla süzdü ve arabasını ağır ağır avlu boyunca sürdü. Az önce Andrey Gavriloviç'in oturmakta olduğu pencereciğe bir göz attı. Fakat şimdi orada kimsecikler yoktu. Dadı, genç Dubrovski'nin emrini unutmuş, merdiven başında duruyordu.

Çiflik halkı bu olayı gürültü ile konuşuyordu. Birdenbire aralarında Vladimir görünüyordu ve kesik kesik:

— Doktoru çağırmaya lüzum yok, dedi. babam öldü.

Ortalık karıştı. Çiflik halkı ihtiyar beylerinin odasına koştu. Ölü, Vladimir'in kendisini yatırdığı bir kanapenin üstünde yatıyordu. Sağ eli yere kadar sarkmıştı; başı, göğsü üzerine düşmüştü. Henüz soğumamış, ama ölümle bozulmuş olan bu vücutta hayatın eseri bile yoktu. Yegorovna feryada başladı, hizmetçiler artık kendi ilgilerine bırakılmış olan ölünün etrafını çevirdiler. Onu yıkayıp, daha 1797 yılında dikilmiş olan üniformasını giydirdiler ve yıllarca kendisine hizmet ettikleri masanın üstüne yatırdılar.

V

Cenaze töreni üçüncü gün yapıldı. Zavallı ihtiyarın ölüsü kefene sarılmış ve mumlarla çevrilmiş olduğu halde masanın üstüne yatırılmıştı. Yemek salonu çiflik halkıyla dopdoluydu. Cenazeyi görtürmeye hazırlanıyorlardı. Vladimir ve üç hizmetçi tabutu kaldırdılar. Papaz önden yürüdü. Zangoç ilâhiler okuyarak, onun arkasından gidiyordu. Kistenevka'nın sahibi, son defa olarak evinin eşiğinden geçti. Tabutu koruluktan geçirdiler. Kilise, koruluğun arkasında idi. Hava açık ve soğuktu. Sonbahar yaprakları ağaçlardan dökülüyordu.

Koruluktan çıkınca Kistenevka köyünün tahta kilisesini ve ihtiyar ıhlamur ağaçlarının gölgelelendirdiği mezarlığı gördüler. Vlademir'in annesi bu mezarlıkta gömülü idi. Bu mezarın yanına dün taze bir çukur kazılmıştı.

Kilise, efendilerine son saygı borçlarını ödemek üzere gelmiş olan Kistenevka köylüleriyle dolu idi.

Genç Dubrovski, koro yerinde durdu. Ne ağlıyor. ne de dua ediyordu. Ama yüzü korkunçtu. Dinî tören bitti. Ölü ile ilk vedalaşan Vladimir oldu. Bütün cıvıllık halkı onu takibetti. Tabutun kapağını getirip çivilediler. Kadınlar yüksek sesle ağlıyorlardı. Mujikler, yumruklarıyla sık sık göz yaşlarını siliyorlardı. Vladimir ve yine o üç hizmetçi, arkalarında bütün köy halkı olduğu halde tabutu mezarlığa götürdüler, mezara indirdiler. Orada bulunanların hepsi mezara birer avuç toprak attılar. Çukuru örttüler, selâmladılar ve dağıldılar. Vladimir herkesten önce davranarak süratle uzaklaştı ve Kistenevka koruluğu içinde kayboldu.

Yegorovna, genç Dubrovski'nin cenaze yemeğinde bulunmak niyetinde olmadığını söyliyerek, onun adına papazı ve kilise adamlarını yemeğe davet etti. Böylece, baba Anton, karısı Fedotovna ve zangoç, Yegorovna ile ölünün iyiliğinden ve görünüşe göre mirasçısını bekliyen sonuçtan söz ederek (Troyekurov'un gelişi ve ona gösterilen kabul tarzı bütün bölgede duyulmuştu. Ora politikacıları bunun önemli sonuçlar doğuracağını tahmin ediyorlardı) derebeyi köşküne yaya yollarla. Papazın karısı:

— Ne yazılı ise o olacak ama Vlademir Andreyeviç, efendimiz olmazsa yazık olacak, dedi. Diyecek yok doğrusu, aslan adam.

Yegerovna onun sözünü keserek:

— O olmayıp da bizim efendimiz kim olacak? dedi. Kirila Petroviç boşuna yırtınıyor, bu sefer gözü pek bir adama çattı. Şahin oğlum kendini savunmasını bilir, inşallah koruyucusu da onu bırakmaz! Grişa'cığım: "Bas bakalım ihtiyar çomar! Defol dışarı!" diye bağırdığı zaman o mağrur Kirila Petroviç nasıl da kuyruğunu kırmıştı.

Zangoç:

— Aman Yegerovna'cığım, dedi. Grişa'nın dili nasıl vardı da bunları söyledi? Ben Kirila Petroviç'e yan bakmadansa başpapaza küfretmeye çoktan razıyım. Onu görür görmez insanı bir korkudur alıyor, dizlerinin bağı çözülüyor, beli öyle bir kamburlaşıyor, öyle bir kamburlaşıyor ki...

Papaz:

— Boş şeyler, dedi. Bir gün gelip Kirila Petroviç da Andrey Gavriloviç gibi ölmeyecek mi? Ama cenaze töreni daha zengin, cenazeye gelenler daha çok olacaklarmış, hepsi Allahın indinde bir değil mi?

— Ah babacığım, biz de bütün çevreyi çağırmak istemiştik ama Vlademir Andreyeviç arzu etmedi. Çok şükür her şeyimiz bol, ikram edebiliriz. Mademki kimsecikler yok, bari sizleri iyice ağırlıyayım, aziz misafirlerimiz!

Bu tatlı vait ve güzel bir ziyafete konmak ümidi, konuşanların adımlarını sıklaştırmalarına sebeb oldu. Sağlıkla köşke geldiler, sofra hazırlanmıştı. Misafirlere votka ikram edildi.

Bu sırada Vlademır ağaçların en sık yerlerine doğru ilerliyor, hareket ve yorgunlukla ruhundaki acıyı boğmaya çalışıyordu. Yolları ayırdetmeksizin yürüyor, ağaçların dalları budakları adım başında ötesine berisine takılarak onu tırmalıyor, ayakları boyuna çamurlara batıyor o hiçbir şeyin farkında olmuyordu. En sonunda dört bir etrafı ağaçlarla çevrili bir vâdiye geldi. Sonbaharın yapraklarını döktüğü ağaçların arasında bir derecik, kıvrılarak, sessizce akıyordu. Vlademır durdu, soğuk çimenlere oturdu. Birbirinden kara birtakım düşünceler kafasına saldırdı. Yalnızlığını şiddetle hissetti. Geleceği korkunç bulutlarla kaplı idi. Trayekurov'la olan düşmanlığı yeni felâketler vadediyordu. Büyük olmıyan serveti yabancı ellere geçebilirdi; bu takdirde kendisini sefalet bekliyordu. Sararmış birkaç yaprağı sürükleyip götüren derenin sessiz akışına bakarak bulunduğu yerde uzunca bir süre hareketsiz oturdu. Derenin akışı ile hayatın akışı arasında ki bu gerçek ve tabii benzerlik, gözleri önünde bütün gücü ile canlandı. Nihayet havanın kararmaya başladığını fark etti. Ayağa kalktı, eve giden yolu aramaya koyuldu. Ama kendisini dosdoğru evinin kapısına çıkaran patikayı buluncaya kadar bilmediği ormanın içinde daha uzun bir süre serseri serseri dolaştı.

Yolda Dubrovski'nin karşısına maiyetiyle beraber papaz çıktı. Delikanlı, bunun bir uğursuzluk belirtisi olduğunu düşündü. Elinde Olmıyarak bir kenara çekildi ve ağaçların arkasına saklandı.

Onlar Dubrovski'yi görmediler. Yanından geçerlerken, aralarında ateşli ateşli konuşuyorlardı. Papaz karısına:

— Kötülükten kaç, iyilik yap, diyordu. Artık bizim burada kalmamız için sebep yok!

Papazın karısı cevap olarak bir şeyler söyledi ama Vladimir bunu işitmedi.

Biraz daha yaklaşıncı bir insan kalabalığı gördü; köylüler ve çiftlik halkı evin avlusuna dolmuşlardı. Vladimir uzaktan müthiş bir gürültü ve konuşmalar duydu. Ahırın önünde iki troyka duruyordu. Merdiven başında üniformalı, yabancı birkaç adam durmuş, görünüşe göre bir şeyler tartışıyorlardı. Kendisini karşılamaya koşan Anton'a öfkeli öfkeli sordu:

— Bu ne demek? Bunlar da kim oluyor? Ne istiyorlar?

İhtiyar soluyarak:

— Ah babamız Vladimir Andreyeviç, mahkeme geldi. Bizi Troyekurov'a veriyorlar. Bizleri senin lûtfundan yoksun ediyorlar.

Vladimir başını eğdi. Adamları, mutsuz efendilerinin etrafını çevirdiler. Ellerini öperek bağrışıyorlardı:

— Sen bizim babamızsın! Biz senden başka efendi istemeyiz! Sen emret, biz mahkemenin hakkından geliriz! Ölürüz de teslim olmayız!

Vladimir onlara bakıyor ve garip birtakım duyguların etkisi altında heyecanlar geçiriyordu. Nihayet onlara:

— Siz uslu durun, dedi, ben memurlarla konuşurum!

Kalabalığın içinden:

— Konuş babacığım, konuş, diye bağırdılar, melûnları insafa getir!

Vladimir memurlara yaklaştı. Şabaşkin, başında kasket, ellerini kalçasına dayamış, gururla etrafına bakıyordu. Uzun boylu, şişman, kırmızı suratlı, bıyıklı, elli yaşlarında bir kişi olan ilçe emniyet âmiri, Dubrovski'nin yaklaştığını görünce öksürdü ve kısık bir sesle:

— İşte böyle, dedi, az önce söylediğim şeyleri size tekrarlıyorum: İlçe Mahkemesinin kararı gereğince bundan böyle Kirila Petroviç Troyekurov'a ait bulunuyorsunuz! Bay Şabaşkin burada onun temsilcisidir. Her ne emrederse ona boyun eğiniz! Siz kadınlar, onu bilhassa seviniz ve ona saygı gösteriniz! O size pek düşkündür!

Bu ince nükte üzerine emniyet âmiri bir kahkaha attı, Şabaşkin'le öteki üyeler de onu taklit ettiler. Vladimir öfkesinden köpürüyordu. Zoraki bir soğukkanlılıkla neşeli emniyet âmirine sordu:

— Bunun ne demek olduğunu anlamama müsaade eder misiniz?

Kurnaz memur:

— Bu şu demektir ki, biz burasını Kirila Petroviç Troyekurov'un mülkiyetine geçirmeye, ilişiği kalmıyanların da iyilik ve tatlılıkla buradan defolup gitmelerini ricaya geldik.

— Fakat zannediyorum ki siz, köylülerimden önce bana başvurabilir ve derebeyinden. haklarından vazgeçmesini isteyebilirdiniz?

Şabaşkin küstah bir bakışla:

— Fakat sen kim oluyorsun? dedi. Buranın eski derebeyi Dubrovski oğlu Andrey Gavrilov allahın emriyle öldü. Biz sizi tanımıyoruz, tanımak da istemiyoruz.

Kalabalıktan bir ses:

— Efendimiz, dedi. bizim genç beyimiz Vladimir Andreyeviç'tir.

Emniyet Amiri korkutucu bir sesle bağırdı:

— Ağzını açmak cesaretini gösteren kimmiş bakayım? Hangi beyden, hangi Vladimir Andreyeviç'ten söz ediyorsunuz? Sizin beyiniz Kirila Petroviç Troyekurov'dur, işittiniz mi, yarmalar?

Aynı ses:

— Daha da neler! dedi.

Emniyet âmiri:

— Fakat buna isyan derler, diye bağırdı. Hey muhtar, buraya gel!

Muhtar ilerledi.

— Benimle konuşmak cesaretini gösteren kimmiş bakayım? Çabuk onu ara bul! Ben onu...

Muhtar kalabalığa dönerek kimin konuştuğunu sordu. Ama kimse cevap vermiyordu. Çok geçmeden arka sıralardan bir mırıltı yükseldi. bu mırıltı gittikçe kuvvetlenmeye başladı ve beş dakika içinde korkunç bir uğultu halini aldı. Emniyet âmiri sesini alçalttı, onları yatıştırmak istedi. Fakat çiflik halkı:

— Onun suratına ne bakıyoruz? diye bağırdı. Çocuklar, bunları alaşağı edelim!

Kalabalık kımıldadı. Şabaşkin ve öteki üyeler acele kendilerini koridora attılar ve arkalarından kapıyı sürmelediler. Aynı ses:

— Çocuklar, şunları bağliyalım! diye bağırdı.

Kalabalık yüklenmeye başladı. Dubrovski:

— Durun aptallar, diye haykırdı. Nedir bu yaptığınız? Kendinizi de, beni de mahvediyorsunuz! Evlerinize gidin, beni de rahat bırakın! Korkmayınız, Çar efendimiz merhametlidir, ben ona yalvarırım, o bizim hakkımızı korur. Biz hepimiz onun çocuklarıyız! Siz ayaklanır, haydutluk etmeye kalkarsanız ondan nasıl koruyuculuk istiyebilirsiniz?

Genç Dubrovski'nin sözleri, ahenkli sesi, azametli edası, istenilen etkiyi yapmıştı. Çiflik halkı yatıştı ve dağıldı. Avlu boşaldı. Mahkeme üyeleri evin içinde oturuyorlardı. Nihayet Şabaşkin yavaşça kapıyı açtı, merdiven başına çıktı ve lûtfkâr himayelerinden dolayı insanı küçülten reveranslarla Dubrovski'ye teşekkür etmeye koyuldu.

Vladimir onu küçümsiyerek dinledi ve cevap vermedi. Yargıç sözüne devam ederek:

— Müsaade ederseniz burada gecelelemeye karar verdik, dedi. Çünkü ortalık karardı. Hem yolda köylüleriniz bize saldırabilir. Misafir salonuna hiç olmazsa biraz ot göndertmek lûtfunu

da bizden esirgemeyin! Sabah olur olmaz evlerimize gideriz.

Dubrovski soğuk bir eda ile:

— Ne isterseniz onu yapınız, cevabını verdi. Artık buranın sahibi ben değilim.

Dubrovski bu sözlerden sonra babasının odasına çekildi ve arkasından kapıyı sürmeledi.

VI

Dubrovski kendi kendine:

«İşte böyle, diye söylendi, artık her şey bitti. Daha bu sabah bir köşem, bir lokma ekmeğim vardı. Yarın sabah ise, doğduğum, babamın öldüğü bu evi, babamın ölümüne ve benim sefaletime sebeb olana bırakmak zorunda kalacağım.»

Gözleri annesinin portresine takıldı. Ressan, annesini parmaklığa dayanmış bir halde, beyaz bir sabahlık içinde, başında bir gül ile canlandırmıştı. Vladimir: «Bu portre de aile düşmanımın eline geçecek, diye düşündü. Belki de kırık iskemlelerle beraber ambara atılacak, ya da köpekçilerinin bir alay konusu olarak sofaya asılacaktır. Annemin yatak odasına, babamın öldüğü odaya, kim bilir belki de Troyekurov'un kâhyası veya harem dairesi yerleşecektir! Hayır, hayır! Kovulduğum şu hazin ev ona da kalmasın!»

Vladimir dişlerini gıcırdattı. Kafasında korkunç birtakım projeler doğuyordu. Memurların sesi ona kadar geliyordu. Onlar evin sahibi imiş

gibi davranarak kâh şunu, kâh bunu istiyor ve gamlı düşünceleri arasında genç Dubrovski'nin sinirine dokunuyorlardı. Nihayet her şey sustu.

Vladimir çekmece ve sandıkları açtı. Rahmetli babasının evrakını ayırmaya başladı. Bunların çoğu çiflik hesaplarından ve çeşitli işlerle ilgili mektuplardan ibaretti. Vladimir bunları okumadan yırttı. Bunların arasında eline karımın mektupları yazılı bir paket geçti. Vladimir büyük bir heyecanla bunları incelemeye koyuldu. Bunlar T. savaşı zamanında yazılmış ve Kistenevka köyünden orduya gönderilmişti. Annesi bu mektuplarında sessiz yaşayışını, çiflik işlerini anlatıyor, nezaketle ayrılıktan şikâyet ediyor ve onu eve, iyi karısının kolları arasına çağırıyordu. Bu mektuplardan birinde küçük Vlademir'in sağlık durumu bakımındaki üzüntülerini anlatıyordu. Bir başkasında ise oğlunun erken filiz veren kabiliyetlerine seviniyor, onu mutlu ve parlak bir geleceğe aday görüyordu. Vlademir kendini okumağa vermiş, dünyadaki her şeyi unutmuştu. Bütün benliği ile kendini aile mutluluğuna kaptırdığı için vaktin nasıl geçtiğini fark etmemişti. Duvar saati on biri çaldı. Vlademir mektupları cebine koydu, mumu aldı ve odadan çıktı. Memurlar salonunda, yerde uyuyorlardı. Masanın üstünde boşaltıkları kadehler duruyor, kuvvetli bir rom kokusu bütün odayı dolduyordu. Vlademir nefretle bunların yanından geçerek antreye gitti. Kapı kilitli idi. Anahtarı bulamıyan Vlademir salona döndü. Anahtarlar masanın üzerinde duruyordu. Vlade-

mir kapıyı açtı, ve köşeye sinmiş bir adamla buru buruna geldi. Adamın elinde bir balta parlıyordu. Mumu ona doğru tutan Vlademir demirci Arhip'i tanıdı:

— Burada ne arıyorsun? diye sordu.

Arhip bir fısıltı ile cevap verdi:

— Ah Vlademir Andreyeviç, siz misiniz? Çok şükür Allaha, iyi ki elinizde mum varmış!

Vlademir şaşkın şaşkın ona bakıyordu:

— Buraya niye gizlendin?

Arhip kekeliyerek, yavaşça cevap verdi:

— İstedim ki... şey... herkesin evde olup olmadığını kontrol etmek istedim de...

— Peki, bu baltanın işi ne?

— Baltanın işi mi ne? Gece baltasız çıkılır mı hiç? Bu memurlar öyle fena adamlar ki... dikkat etmek lâzım.

— Sen sarhoşsun. baltayı bırak da git uyul

— Ben mi sarhoşum? Allah şahidim olsun ki Vladimir Andreyeviç ağzıma bir damla bile koymadım. Hem insanın aklına şarap mı gelir? İhtilâmiş şey mi bu? Memurların aklına bize sahibolmak, efendimizi çifliğinden kovmak esmiş. Nasıl da horluyorlar melûnlar! Bir vuruşta hepsini gebertip izlerini yok etmeli.

Dubrovski kaşlarını çattı. Bir süre sustuktan sonra:

— Bana bak Arhip, dedi, iş senin anladığın gibi değil! Memurların hiçbir suçu yok. Şu feneri yak da arkamdan gel!

Arhip, efendisinin elinden mumu aldı, sobanın arkasındaki feneri bulup yaktı. Yavaşça, ikisi birlikte merdivenlerden inerek avlu boyunca yürüdüler. Gece bekçisi demir levhayı çalmaya başladı. Köpekler havladı.

Dubrovski:

— Gece bekçileri kim? diye sordu.

İnce bir ses cevap verdi:

— Biziz, efendimiz: Vasilisa ve Lukerya.

Dubrovski:

— Evlerinize gidiniz, dedi, size lüzum kalmadı.

Arhip:

— Artık paydos! diye mırıldandı.

Kadınlar:

— Teşekkür ederiz velinimet, dediler ve hemen evlerine gittiler.

Dubrovski ilerledi. İki adam yaklaşarak ona seslendi. Dubrovski Anton'la Grişa'nın seslerini tanıdı:

— Siz niçin uyumuyorsunuz? diye sordu.

Anton:

— Şimdi uykunun sırası mı? dedi. Ne günlere kaldık! Kimin aklına gelirdi ki?..

Dubrovski onun sözünü keserek:

— Yavaş ol, dedi, Yegorovna nerede?

Grişa:

— Derebeyi köşkünde, diye cevap verdi. kendi odasında.

— Git onu buraya getir! Sonra, evin içindeki bütün adamlarımızı da dışarı çıkar. Evin

içinde, memurlardan başka canlı kimse kalmasın!
Sen de Anton, arabayı koş!

Grişa gitti, bir dakika sonra da annesiyle beraber döndü. İhtiyar kadın bu gece soyunmamıştı. Memurlardan başka bu gece kimse gözünü yummamıştı.

Dubrovski:

— Herkes burada mı? Evde kimse kalmadı mı? diye sordu.

Grişa:

— Hayır, dedi, memurlardan başka kimse kalmadı.

Dubrovski:

— Saman ya da kuru ot getirin, dedi.

Adamları ahıra koştular ve kucakları otlarla dolu bir halde döndüler.

— Doldurun şunları merdiven altına! Hah şöyle! şimdi çocuklar, ateş verin!

Arhip feneri açtı. Dubrovski çırayı tutuşturdu: Arhip'e dönerek:

— Dur hele, dedi, galiba acele ile antrenin kapısını kilitlemiş olacağım! Çabuk koş da kapıyı aç!

Arhip koridora koştu, kapı açıldı. Yavaşça:

— Daha da neler, açacakmışım! diye mırıldanarak kapıyı kilitledi ve Dubrovski'nin yanına döndü.

Dubrovski çırayı otlara yaklaştırdı. Otlar parladı, bir alev yükseldi ve bütün avluyu aydınlattı.

Yegorovna acıklı bir sesle:

— Ah Vladimir Andreyeviç, ne yapıyorsun? diye bağırdı.

Dubrovski:

— Sen sus, dedi. Eeee çocuklar, Allaha ısmarladık! Ben gidiyorum. Bakalım Allah ne gösterecek? Yeni efendinizle mutlu olun!

Dubrovski'nin adamları hep bir ağızdan:

— Babamız, velinimetimiz, diye bağıştılar, ölürüz de seni bırakmayız! Biz de seninle beraber geliyoruz.

Araba hazırды. Dubrovski Grişa ile arabaya bindi. Adamlarına buluşma yeri olarak Kistenevka koruluğunu gösterdi. Anton beygirleri kamçılady, araba avludan çıktı.

Rüzgâr esti. Alevler bir dakika içinde bütün evi sardı. Damın üzerinde kızıl bir duman göründü. Camlar çatırdıyor, dökülüyordu. Ateş haline gelen direkler düşmeğe başladı. Birdenbire acı bir feryat ve çığlık duyuldu:

— Yanıyoruz! İmdaat, imdaaat!

Zalim bir gülüşle yangını seyretmekte olan Arhip:

— Daha da neler! diye söylendi.

Yegorovna ona:

— Arhip'çiğim, ne olursun, kurtar şu melûnları, diyordu. Allah sana mükâfatını verir!

Demirci:

— Daha da neler! dedi.

Tam da o sırada iki katlı pencere çerçevelerini kırmaya çalışan memurlar pencerede görün-

düler. Ama tam bu sırada çatı, büyük bir gürültü ile çöktü, çığlıklar kesildi.

Çok geçmeden bütün çiflik halkı avluya dolmuştu. Kadınlar bağrışarak pılıpırtılarını kurtarmaya çalışıyorlardı. Çocuklar, yangını seyrederek zıplıyorlardı. Kıvılcımlar bir ateş fırtınası halinde uçuyor, kulübeler tutuşuyordu.

Arhip:

— Şimdi artık neresi yanarsa yansın vız gelir, diye söylendi. Herhalde Pokrovskoye'den bunun seyrine doyum olmaz!

Bu sırada yeni bir olay onun dikkatini çekti: tutuşmuş olan ahırın damında; nereye atlayacağını şaşırmış bir kedi koşuyordu. Alev yavaş yavaş dört bir yanını sanyordu. Zavallı hayvan acıklı bir miyavlama ile yardım istiyordu. Çocuklar kedinin bu ümitsiz haline bakarak gülmekten katılıyorlardı. Demirci Arhip öfke ile onlara çıkıştı:

— Ne gülüyorsunuz şeytan yavruları? Hiç Allahtan korkmuyor musunuz? Allahın bir yaratığı yanıyor da siz seviniyorsunuz, ha!

Arhip yanmakta olan dama merdiveni dayadı ve kediyi kurtarmaya koştu, Kedi onun niyetini anlamış, minnettar bir çabuklukla Arhip'in kollarına sarılmıştı. Yarı yanmış demirci, avı ile birlikte aşağı indi. Şaşırان çiflik halkına dönerek:

— Eeee çocuklar, dedi. Allaha ısmarladık. Artık benim burada yapılacak bir işim kalmadı. Hoşça kalın, beni kemlikle anmayın!

Demirci gitti. Yangın bir süre daha ortalığı kasıp kavurdu. Nihayet söndü. Kor haline gelen ateş yığınları, gecenin karanlığı içinde göz alıcı bir parlaklıkla ışıldıyor, yangından çıkmış Kistenevka köyünün halkı bu ateş yığınları etrafında serseri serseri dolaşıyordu.

VII

Yangın haberi ertesi gün bütün bu çevreye yayıldı. Herkes bunu bir başka türlü yorumluyor, çeşitli tahminler ileri sürülüyordu. Bazıları, cenaze töreninde sarhoş olan Dubrovski'nin adamlarının dikkatsizlikle evi tutuşturduklarını iddia ediyor; diğer bir kısmı ise yeni ev şerefine fazlaca kaçırın memurları suçlu buluyorlardı. Birçokları da evin, mahkeme üyeleri ve bütün ev halkıyla beraber kendi kendine yandığını temin ediyorlardı. Bazıları ise gerçeği anlıyor, ve bu korkunç facia suçlusunun, kin ve öc alma duygularıyla hareket eden Dubrovski olduğunu ileri sürüyorlardı.

Troyekurov hemen ertesi gün yangın yerine gelmiş ve kendisi soruşturma yapmıştı. Emniyet âmirinden, ilce mahkemesi üyelerinden, avukat ve kâtipten başka Vladimir Dubrovski'nin, Yegorovna'nın, çiftlik halkından Grişaa ile arabacı Anton'un ve demirci Arhip'in de ne oldukları anlaşılamamıştı. Bütün çiftlik halkı çatı çöktüğü zaman memurların yandığını doğruladılar. Onların yanmış kemikleri de bulundu. Vasilisa ile Lukerya

adındaki kadınlar, Dubrovski ile demirci Arhip'i yangından birkaç dakika önce görmüş olduklarını söylediler. Herkesin söylediğine göre, demirci Arhip sağ olup yangının biricik değilse bile herhalde başlıca suçlularından biri idi. Dubrovski hakkındaki şüpheler de kuvvetli idi. Kirila Petroviç bütün bu olup bitenleri uzun uzun vali *** e yazdı ve yeni bir soruşturma faslı başladı.

Çok geçmeden başka birtakım haberler, merak ve yorumlara yeni bir gıda hizmetini gördü *** de birtakım eşkıyalar türemiş ve çevreye dehşet saçmaya başlamışlardı. Hükümetin bunlara karşı aldığı tedbirler yeterli olmamıştı. Biri ötekinden güzel soygunlar, birbirini kovalıyordu. Ne yollarda, ne de köylerde güvenlik kalmamıştı. Eşkıya dolu birkaç troyka, güpegündüz bütün ilin içinde dolaşüyor, yolcuları ve posta arabalarını çeviriyor, köylere iniyor, derebeyi köşklerini yağma edip ateşe veriyordu. Çete başı zekâsiyle, cesaretiyle ve bir çeşit yüksek kalbliliğiyle ün almıştı. Onun üzerine olmayacak şeyler anlatıyorlardı. Dubrovski adı bütün ağızlarda dolaşıyordu. Bu cesurca, soygunlara başkasının değil de özellikle onun başkanlık ettiğine herkes emindi. Yalnız bir şeye şaşıyorlardı: Troyekurov'un çiftliği bu soygunların dışında kalıyordu. Eşkıyalar onun ne bir ambarını soymuşlar, ne de bir arabasını çevirmişlerdi. Troyekurov her zamanki gururiyle kendisine yapılan bu ayrı davranışı, bütün il içinde saldığı korkuya ve köylerinde kurduğı eşsiz güvenlik teşkilâtına yoruyordu. Önceleri komşuları Troyekurov'un bu

kibirliliğine kendi aralarında gülmüşler ve davet siz misafirlerin. çok şey bulabilecekleri Pokrovsko-ye'yi ziyaret etmelerini her gün beklemişlerdi. Ama en sonunda onlar da Troyekurov'a hak vermek ve haydutların ona karşı anlaşılmaz bir saygı beslediklerini kabul etmek zorunda kalmışlardı. Troyekurov öğünüyor, Dubrovski'nin her yeni soygun haberini aldıkça vali ile, emniyet âmirleriyle, bölük komutanlarıyla alay ediyordu. Çünkü Dubrovski bunların elinden her zaman zararsızca kurtulabiliyordu.

Bu arada Troyekurov'un köyündeki kilisenin yortusu [*] olan ekim ayının biri gelip çatmıştı. Ama bu töreni ve bundan sonraki olayları anlatmaya girişmeden önce okurlarımızı. kendileri için yeni olan ya da hikâyemizin başlarında kısaca anlatılan bazı kimselerle tanıştıralım.

VIII

Şimdiye kadar kendisinden ancak birkaç kelime ile söz ettiğimiz Kirila Petroviç'in kızının. hikâyemizin kişilerinden biri olduğunu okurlarımız herhalde tahmin etmişlerdir. Anlattığımız olayların geçtiği sıralarda, genç kız on yedi yaşlarında ve güzelliği tam bir gelişme halinde idi. Babası kızını delice seviyordu. Ama, bazen en küçük istek-

[*] Bu çeşit yortular, sözü edilen kilisenin, adını taşıdığı ermiğin, ya da olayın yıl dönümüne raslıyan gün yapılır (Çeviren).

lerini yerine getirmeye çalışarak, bazen de sert, hattâ zalim davranışlariyle kendisini korkutarak, ona karşı, yaradılışına uygun biçimde davranıyordu. Kızının bağlılığına emin olmakla beraber hiçbir zaman onun güvenini kazanamamıştı. Kız, duygu ve düşüncelerini babasından saklamaya alışmıştı. Çünkü bunların nasıl karşılanacağını hiçbir zaman yüzde yüz kestiremezdi. Hiçbir arkadaşı yoktu, yalnızlık içinde büyümüştü. Komşu kızlar, kadınlar Kirila Petroviç'e çok seyrek gelirlerdi. Çünkü alışıldığı üzere, Troyekurov'un konuşma ve eğlenceleri kadınlardan çok erkek arkadaşların bulunmasını gerektirecek bir biçimde idi. Güzelimiz, babasına eğlenmeye gelen misafirlerin arasına pek seyrek katılırdı. Çoğu XVIII. yüzyıl Fransız yazarlarının eserlerinden meydana gelen büyük bir kitaplık kızın emrine verilmişti. Ömründe, Mükemmel ahçı kadın kitabından başka bir şey okumamış olan babası, kitap seçiminde kızına yol gösterecek bir durumda değildi. Pek tabii olarak Mâşa, birçok kitap karıştırdıktan sonra, romanlar üzerinde karar kıldı. Böylece bir zamanlar matmazel Mimi'nin elinde başlamış olan eğitim ve öğrenimini tamamlamış oluyordu. Kirila Petroviç'in matmazel Mimi'ye büyük bir güveni ve bağlılığı vardı. Bu bağlılık ve dostluğun izleri gizlenemiyecek bir hal aldığı zaman, Kirila Petroviç kızı yavaşça bir başka malikâneye aşırnak lüzumunu duymuştu. Matmazel arkasında çok iyi hâtıralar bırakarak ayrılmıştı. İyi yürekli bir kızdı, Kirila Petroviç'in üzerindeki nüfuzunu hiçbir zaman kötü maksatlara kullanmamıştı.

Kirila Petroviç'in sık sık değiştirdiği gözdelelerden farkı da, en çok bu noktada idi. Görünüşe göre Kirila Petroviç onu öteki gözdelelerinden fazla seviyordu. Matmazel Mimi'nin güney insanlarına özgü çizgiler taşıyan dokuz yaşlarında, kara gözlü yaramaz çocuğu. Kirila Petroviç'in yanında terbiye ediliyor, onun oğlu olarak tanınıyordu. Halbuki bir elmanın yarısı kadar Troyekurov'a benzিয়ে nice çocuklar vardı ki, onun pencereleri önünde oynuyor ve çiflik halkından sayılıyorlardı.

Kirila Petroviç küçük Sâşa'sı için Moskova'dan bir Fransız öğretmen istetmişti. Bu öğretmen artık anlatmaya başladığımız olayların geçtiği sıralarda Pokrovskoye'ye gelmişti.

Öğretmen, sevimli yüziyle ve yalın davranışlarıyla Kirila Petroviç'in hoşuna gitmişti. Kirila Petroviç'e bonservislerini ve yanında mürebbi olarak dört yıl çalıştığı Troyekurov'un akrabalarından birinin tavsiye mektubunu gösterdi. Kirila Petroviç bütün bunları gözden geçirdi, hoşuna gitmeyen biricik nokta, Fransızının genç oluşu idi. Ama bu hoş gitmeyiş, zavallı öğretmen unvanı için pek gerekli olan sabır ve tecrübe ile bu güzel kusurun bir arada bulunamayacağı korkusundan ilerigelmüyordu. Troyekurov'un hemen söylemeye karar verdiği, kendine göre başka tereddütleri vardı. Bunun için de Mâşa'yı çağırma larını emretti (Kirila Petroviç Fransızca bilmezdi, kızı ona tercümanlık edecekti).

— Buraya gel Mâşa! Bu mösyöye de ki: “Pekâlâ, kendisini kabul ediyorum, ama evdeki

kızlarıma sarkıntılık etmemek şartıyla... Yoksa bu it oğlu ite... Bunu kendisine tercüme et!"

Mâşa kızardı. Öğretmene dönerek Fransızca, babasının kendisinden ağırbaşlılık ve dürüst bir davranış beklediğini söyledi.

Fransız, kızın önünde eğildi ve kendisi iltifattan yoksun edilse bile saygı haketmeye çalışacağı cevabını verdi. Mâşa öğretmenin bu sözlerini kelimesi kelimesine tercüme etti. Kirila Petroviç:

— İyi, iyi, dedi. Ona saygı da, iltifat da lâzım değil. Vazifesi Sâşa'ya bakmak, gramer ve coğrafya öğretmektir. Bunu kendisine tercüme et!

Marya Kirilovna babasının kaba sözlerini yumuşatarak bunları tercüme etti. Kirila Petroviç Fransızın, kendisine ayrılan odanın bulunduğai daireye gitmesine izin verdi.

Soylu geleneklerine göre terbiye edilmiş olan Mâşa, genç Fransız'a hiç aldırış etmemişti. Öğretmen, onun için bir hizmetçi ya da işçi parçasından başka bir şey değildi. Halbuki hizmetçilerle işçiler onun gözünde erkek bile sayılamazlardı. Genç kız mösyö Deforj üzerinde bıraktığı etkinin farkında olmadığı gibi, genç öğretmenin sıkılganlığını, titreyişini, sesinin değişişini de fark etmedi. Sonraları genç kız, birkaç gün üstüste öğretmenle oldukça sık karşılaştı ise de, onu incelemeye yaraşır görmedi. Hiç umulmadık bir biçimde onun hakkında yepyeni bir izlenim edindi.

Alışıldığı üzere Kirila Petroviç'in evinde, birkaç ayı beslenir ve Pokrovskoye derebeyinin başlıca eğlencelerinden birini de bunlar teşkil eder-

di. Ayılar yavru iken her gün misafir salonuna getirilir, Kirila Petroviç bunları kedilerle, köpek yavrularıyla döğüşdürerek saatlerce vakit geçirirdi. Yavrular biraz büyüyünce gerçek bir döğüş beklemek üzere zincire vurulurlardı. Bazen ayılar köşkün pencereleri önüne getirilir, çiviler çakılı, boş bir şarap fıçısını onlara doğru yuvarlardı. Ayı ilkin bu fıçıyı koklar, sonra da yavaşça ayağı ile iter ve pek tabii olarak ayağı acırdı. Bu acıdan öfkelenen ayı, bu sefer daha büyük bir kuvvetle fıçıyı iter ve daha büyük bir acı duyardı. Ayı öfkesinden kudurma derecesine gelir ve büyük bir homurtu ile yine şarap fıçısına saldırdı. Bu hal, zavallı hayvanı deliye döndüren bu şarap fıçısı ortadan kaldırılıncaya kadar sürüp giderdi. Bazen de bir çift ayıyı arabaya koşarlar, misfirleri zorla bu arabaya bindirerek arabayı başıboş bırakırlardı. Ama Kirila Petroviç'in en güzel eğlencesi şu idi:

Aç bir ayı boş bir odaya kapatılır, bir iple de duvardaki halkaya bağlanırdı. Ayının bağlı olduğu ipin uzunluğu, hemen hemen odanın uzunluğu kadar olurdu; öyle ki, odanın ancak karşı köşelerinden biri korkunç canavarın saldırısından uzak kalabilirdi. Âdet olduğu üzere eve yeni gelenleri bu odanın kapısına kadar getirirler, ansızın ayının yanına itiverirler, kapıyı da üstüne kilitlerler ve mutsuz kurbanı canavarla başbaşa bırakırlardı. Zavallı misafir, kanlar içinde, üstü başı paramparça kendisini ayının yetişemediği köşeye atar, ama bazan iki adım ötede homurdanan, sığıryan, iki ayağı üstüne kalkan ve boyuna saldıran, ısır-

mak istiyen yırtıcı hayvanla üç saat karşı karşıya, duvara yapışmış bir halde durmak zorunda kalırdı. İşte Rus derebeyinin soylu eğlenceleri bunlardı.

Öğretmenin gelişinden birkaç gün sonra Trojekurov onu hatırladı ve ayının bulunduğu odaya misafir etmeyi tasarladı: bu maksatla bir sabah öğretmeni yanına çağırttı ve beraberine alarak karanlık koridorlardan geçirdi. Birdenbire yan kapılardan biri açıldı, iki uşak Fransızı içeri itiverdiler, kapıyı da üstüne kilitlediler. Aklını başına toplayan öğretmen, bağlı ayıyı gördü. Ayı uzaktan misafiri kokliyerek homurdanmaya başladı, birdenbire arka ayakları üzerine kalkarak ileri yürüdü. Fransız şaşırmadı, kaçmadı, ayının saldırışını bekledi. Ayı yaklaşınca, Deforj cebinden küçük bir tabanca çıkardı, aç hayvanın kulağına dayıyarak ateş etti. Ayı yere yuvarlandı. Herkes koşustu, kapılar açıldı. Kirila Petroviç yaptığı şakanın böyle bitmesinden şaşırılmış bir halde odadan içeri girdi.

Kirila Petroviç bütün bu olup bitenler hakkında kendisine mutlaka açıklama yapılmasını istiyordu: böyle bir oyun hazırlandığını Deforj'a kim haber vermişti. Yahut onun cebinde dolu bir tabancanın ne işi vardı? Mâşa'yı çağırttı. Mâşa koşarak geldi ve babasının sorularını Fransıza tercüme etti. Deforj verdiği cevapta:

— Benim ayıdan falan haberim yoktu, dedi, ama taşıdığım unvan gereğince tarziye istiyemiyeceğim bir hakarete katlanmak niyetinde olmadığım için yanımda daima tabanca taşıyım.

Mâşa hayretle öğretmene baktı ve söylediklerini Kirila Petroviç'e tercüme etti. Kirila Petroviç hiçbir cevap vermedi, sadece ayıyı dışarı çıkarmalarını ve derisini yüzmelerinin emretti. Sonra da kendi adamlarına dönerek:

— Aferin herife bel dedi. Hiç korkmadı, vallahi hiç korkmadı.

O gün birdenbire Deforj'a kanı ısındı, bir daha da onu denemeye kalkışmadı.

Ama bu olay Mariya Kirilovna üzerinde daha büyük bir etki yaptı. Genç kızın muhayyilesi altüst olmuştu: önünde ölü bir ayı yatıyor, ayının başucunda da Deforj, soğukkanlılıkla ayakta durmuş, kendisiyle sakin sakin konuşuyordu. Kız, cesaret ve gururun yalnız bir tabakanın elinde olmadığını gördü ve o günden beri de genç öğretmene, saatten saate artmakta olan bir saygı beslemeye başladı. Aralarında bir ilişik kuruldu. Mâşa'nın çok güzel bir sesi ve müziğe büyük bir istidadı vardı. Deforj, kıza da ders vermek teklifi ile karşılaştı. Bütün bunlardan sonra Mâşa'nın, henüz bunu kendi kendine bile itiraf etmediği halde, öğretmene âşık olduğunu okurlarımız anlamakta zorluk çekmemişlerdir.

İKİNCİ KİTAP

IX

Yortu arifesinde misafirler akın etmeye başladılar. Bunlardan bir kısmı derebeyi köşküne ve bu köşke bağlı pavyonlara; öteki bir kısmı kâhyaların dairelerine; üçüncü bir kısmı ise papaza misafir edildiler. Bazıları ise zengin köylü evlerine indiler. Tavlalar atlarla, avlu ve ahırlar ise çeşitli arabalarla doldu. Sabahın dokuzunda sabah duası çanları çalındı. Bütün misafirler Kirila Petroviç tarafından yaptırılan ve her yıl verdiği hediyelerle süslenen taş kiliseye doğru yollandılar. Dua için gelen hatırlı misafirler öylesine çoktu ki, alelâde köylüler kiliseye sığamadılar ve kilisenin sahanlığı ile parmaklık dışında kaldılar. Ayine başlamıyorlar, Kirila Petroviç'i bekliyorlardı. Troyekurov atlı bir araba ile geldi ve arkasında Mariya Kirilovna olduğu halde, kurularak yerine geçti. Kadın erkek bütün gözler genç kıza çevrildi. Erkekler kızın güzelliğine hayran oluyor, kadınlarsa dikkatle tuvaletini gözden geçiriyorlardı. Ayin başladı. Ev şarkıcıları mihrapta ilâhi okuyorlardı. Kirila Petroviç de bunlara katılıyor, sağına soluna bakmadan dua ediyordu. Zangoç yüksek sesle

bu tapınağın yapıcısının da adını anarken. gösterişli bir alçakgönüllülükle yere kapandı.

Âyin bitti. Haça ilk yaklaşan Kirila Petroviç oldu. Herkes onun ardından yürüdü. Sonra, komşuları saygılarını sunmak üzere kendisine yaklaştılar. Kadınlar Mâşa'nın etrafını aldılar. Kirila Petroviç kiliseden çıkarken oradakilerin hepsini ögle yemeğine çağırdı, arabasına bindi ve evine gitti. Ötekiler de arabalarıyla onun peşinden yürüdüler. Odalar misafirlerle doldu. Her dakika yeni yeni kişiler içeri giriyor ve ev sahibine yaklaşmada güçlük çekiyorlardı. Modası geçmiş, pahalı ve eski tuvaletler giymiş bayanlar, uygun bir biçimde yarım daire halinde oturmuşlardı. Hepsi de inci ve pırlanta içinde idiler. Erkekler votka ve havyanın başına üşüşmüşler, gürültülü seslerle aralarında konuşuyorlardı. Salonda 80 kişilik bir yemek masası hazırlanıyordu. Hizmetçiler gidip geliyor, şişe ve sürahileri yerleştiriyor, sofrayı düzeltiyorlardı. Nihayet kâhya yemeğin hazır olduğunu haber verdi. İlk sofraya oturan Kirila Petroviç oldu. Onun arkasından bayanlar harekete geçti ve bir çeşit yağ sırası gözeterek azametle yerlerine kuruldular. Genç kızlar, ürkek bir keçi sürüsü gibi birbirlerine sokularak yanyana oturdular. Erkekler onların karşısında yer aldılar. Öğretmen, masanın dibinde, küçük Sâşa'nın yanına oturdu.

Hizmetçiler tabakları rütbe sırasına göre dağıtmaya başladılar. Tereddüde düştükleri zamanda, hemen hemen hiç yanılmadan, Lafater'ce tah-

minlerle işin içinden çıkıyorlardı. Tabak ve kaşık şingirtıları misafirlerin gürültülü konuşmalarına karışıyordu. Kirila Petroviç misafir sofrasını neşe ile süzüyor ve misafirseverliğin verdiği mutluluğun zevkını sürüyordu. Bu sırada üç çift beygir koşulu bir fayton avluya girdi. Ev sahibi:

— Bu da kim ola? diye sordu.

Birkaç ses birden:

— Anton Pafnutiç, diye cevap verdi.

Kapılar açıldı ve değirmi yüzlü, gerdanı üç kat, elli yaşlarında şişman bir kişi olan Anton Pafnutiç Spitsın, yerlere kadar eğilerek, gülümseyerek, özür dilemeye hazır bir eda ile yemek salonundan içeri girdi. Kirila Petroviç:

— Takım getirin! diye bağırdı, sonra Anton Pafnutiç'e dönerek:

— Rica ederim buyurunuz, oturunuz Anton Pafnutiç, dedi. Sonra bunun ne mânaya geldiğini bize anlatsanıza kuzum: âyinime gelmediniz, yemeğe geç kaldınız! Bu, hiç de senin karakterine uymuyor: sen hem dini bütün bir adamsın, hem de boğazına düşkünsün!

Anton Pafnutiç peçetesini kaftanının iligine geçirirken cevap verdi:

— Suçluyum Kirila Petroviç, suçluyum! Erkenden yola çıkmıştım. Daha on dört verst yol almaya fırsat bulmadan birdenbire ön tekerleğin çemberi ikiye ayrılmasın mı? Elden ne gelir! Bereket versin köy yakındı. Gidinceye, demirciyi arayıp buluncaya ve bu işleri yoluna koyuncaya

kadar tam üç saat geçti. Kestirme yoldan, Kistenevka ormanından geçmeye cesaret edemedim. Dolambaçlı yoldan geldim.

Kirila Petroviç onun sözünü keserek:

— Cesur olmadığını biliyoruz ama korkmak için de sebep yoktu! dedi.

— Nasıl, korkmak için sebep mi yoktu? Ya, Dubrovski'yi unutuyor musun? İnsan onun eline bir düşmiyegörsün! O azbuz bir herif değil, kimseyi elinden kaçırmaz. Hele beni eline bir geçirse iki defa derimi yüzmeye kalkar!

— Sana böyle farklı davranması neden gerekiyormuş?

— Aman efendim Kirila Petroviç, ne demek neden gerekiyormuş? Rahmetli Andrey Gavriloviç'in muhakemesini unuttunuz mu? Efendimizin gönlünü hoş etmek... şey yani elimi vicdanıma koyarak Dubrovski'lerin hiçbir hakları olmadığı halde, sadece efendimizin lütufları sayesinde Kistenevka'ya sahibolduklarına dair doğruluk adına tanıklıkta bulunan ben değil miydim? Rahmetli (nur içinde yatsın) benimle kozunu paylaşacağını söylemişti. Galiba oğlu babasının sözünü yerine getirecek gibi görünüyor. Bugüne kadar Allah korudu. Şimdiye kadar topu topu bir ambarımı soydu, ama Allah vere de malikâneme kadar gelmeseler!

Kirila Petroviç:

— Malikânene gelirlerse işte o zaman keyiflerine diyecek yok; kırmızı çekmece tıklım tıklım dolu.

— Ne gezer dostum Kirila Petroviç? Bir zamanlar dolu idi ama şimdi tamtakır oldu.

— Bırak şu palavraları Anton Pafnutiç! Biz hepsini biliyoruz: senin ne masrafın var ki? Evde yoksul bir yaşayış sürüyorsun! Kimseleri evine çağırmiyorsun. mujiklerini soyup soğana çeviriyorsun! Ha babam, yalnız küpe istif etmesini biliyorsun!

Anton Pafnutiç gülümsiyerek:

— Çok şakacısınız Kirila Petroviç, diye mırıldandı. Halbuki inan olsun ki fakir düştük.

Anton Pafnutiç ev sahibinin bu derebeyce şakasını yağlı bir börek lokmasıyla sineye çekmişti.

Kirila Petroviç onu kendi haline bırakarak ilk defa kendisine misafir gelen ve masanın öbür ucunda, öğretmenin yanında oturmakta olan emniyet âmirine döndü:

— Eeeee bay emniyet âmiri, hiç olmazsa siz Dubrovski'yi yakalayabilecek misiniz?

Emniyet âmiri ürktü. eğildi, gülümsedi, kekeledi, nihayet:

— Gayret edeceğiz efendimiz, dedi.

— Hım... Gayret edeceğiz... Bir hayli zamandır gayret ediliyor ama bir faydası görülüyor. Hem doğrusunu isterseniz herifi ne diye tutmalı? Dubrovski'nin haydutluğu emniyet âmirlerinin işine gelir. Takip masrafı, araba parası, soruşturma falan filân derken haydi paralar cebe. Böyle bir velinimetini ortadan nasıl kaldırırsın? Doğru değil mi?

Emniyet âmiri büyük bir şaşkınlık içinde:

— Çok doğru söylüyorsunuz efendim, cevabını verdi.

Misafirler kahkahayı bastı. Kirila Petroviç:

— Bu delikanlıyı doğruluğu için severim, dedi. Ama şu bizim ölen emniyet âmiri Taras Alekseyeviç'e acıyorum doğrusu. Adamcağızı yakmasaydılar bizim buraları daha rahat olurdu. Dubrovski'den ne haber? Son defa onu nerede görmüşler acaba?

Kalın bir kadın sesi:

— Evimde Kirila Petroviç. Geçen salı günü evimde öğle yemeği yedi.

Bütün gözler Anna Savişna Glebova'ya çevrildi.

Oldukça basit, dul bir kadın olan Anna Savişna neşesiyle, iyi yürekliliğiyle kendini herkese sevdirmişti. Oradakiler büyük bir merakla kadının anlatacağı hikâyeyi dinlemeye hazırlandılar.

— Üç hafta önce Vanyuşa'ma para attırmak üzere kâhyamı postahaneye yollamıştım. Gerçi oğlumu şımartmam. Hattâ istesem de onu şımartacak bir durumda değilim. Ama bir hassa subayının iyi yaşamak zorunda olduğunu siz de takdir edersiniz! Ben de elden geldiği kadar gelirmi Vanyuşa ile paylaşıyorum. İşte ben de ona iki bin ruble göndermiştim. Gerçi Dubrovski birkaç defa hatırıma gelmemiş değildi, ama kendi kendime: kasaba yakın, diyordum. Şunun, şurasında yedi verstlik bir mesafe, Allahın iz-

niyle bir şeycik olmaz. Bir de ne göreyim, akşama kâhya sararmış, üstü başı parça parça olmuş bir halde yaya olarak gelmesin mi? Eyvah, dedim, ne oldu? Bu ne hal? Kâhya: hiç sorma Anna Savişna, dedi. Eşkiyalar soydu. Az kalsın beni de öldürüyorlardı. Dubrovski'nin kendisi de orada idi. Beni asmak istedi, ama nedense acıdı ve bıraktı. Buna karşılık atımı, arabamı, her şeyimi aldı. Ben kendimden geçmişim. Aman Allahım, şimdi Vanyuşa'mın hali ne olacaktı? Yapılacak hiçbir şey yoktu: oğluma bir mektup yazdım, olanı biteni anlattım ve kuru bir hayır dua göndermekle yetindim.

Aradan bir iki hafta geçti. Bir gün ansızın avluma bir fayton girdi. Bir general, benimle görüşmek istiyormuş. Buyursun, dedim. Yanıma, Kulnev'in portresini andıran esmer yüzlü, siyah saçlı, sakallı bııklı, otuz beş yaşlarında bir adam girdi. Kendisini rahmetli kocam İvan Andreyeviç'in dostu ve meslek arkadaşı diye tanıttı. Yolu bu taraflara düşmüş, benim de burada oturduğumu biliyormuş, tabii arkadaşının dul karısını çiğneyip geçemezmiş... Ben kendisini elimden geldiği kadar ağırladım. Şuradan buradan konuşmaya başladık. Nihayet sıra Dubrovski'ye geldi. Başıma geleni ona da anlattım. General çatındı: "Garip şey, dedi. Benim işittiğime göre Dubrovski her önüne geleni değil, yalnız zenginleri soyarmış. Hattâ bunu yaparken de zenginin bütün parasını almaz, yarısını kendisine bırakırmış. Adam öldürdüğünü hiç duymadım. Sakın bunda bir yalan olmasın? Lûtfen

kâhyanızı çağırır mısınız?" Kâhyayı çağırmaya gittiler, geldi. Generali görür görmez donakaldı. General ona: "Dubrovski seni nasıl soydu, nasıl asmak istedi? Kuzum şunu anlatsana!" dedi. Kâhyam titremeye başladı ve generalin ayaklarına kapandı: "Suç işledim, yalan söyledim, beni affedin!" dedi. General: "Mademki öyledir, dedi, o halde bu iş nasıl olduysa lûtfen hepsini bayana anlat. İşte ben de dinliyorum!" Kâhyam bir türlü kendine gelemedi. General sözüne devam ederek: "Haydi anlatsana, dedi, Dubrovski ile nerede karşılaştın?" "Çifteçamlarda babacığım, Çifteçamlarda!" "Dubrovski sana ne dedi?" "Kimin adamısın? Nereye ve ne için gidiyorsun?" diye sordu. "Peki, sonra?" "Sonra, mektup ve paraları benden istedi." "Peki, ya sonra?" "Mektupla paraları ona verdim." "Bunun üzerine o ne yaptı?" "Suçluyum, affedin!" "Peki, o ne yaptı canım?" "Mektupla paraları geri verdi: haydi güle güle git, bunları postaya ver, dedi." "Sonra?" "Babacığım, suçluyum." Korkunç general: "Ben sana gösteririm, dedi, siz de hanımefendi bu sahtecinin sandığını aramalarını emredin. bu herifi de bana teslim edin, kendisine iyice bir ders vereyim! Şunu biliniz ki Dubrovski de bir hassa subayı idi, bir arkadaşına fenalık etmek istemez!" Bu zatın kim olduğunu anlamıştım. Onunla konuşacak bir şeyim yoktu. Arabacılar kâhyayı, faytonun arabacı yerine bağladılar. Paralar bulundu. General öğle yemeğini bende yedi ve hemen kalkıp gitti; giderken kâhyamı da götürdü. Kâhyamı ertesi gün ormanda, soyulup soğana çev-

rilmiş bir halde bır meşe ağacına bağlı olarak buldular.

Herkes, hele genç kızlar Anna Savişna'nın anlattıklarını sessizce dinlediler. Muhayyilesi fevkalâde geniş olan ve Radcliffe'in esrarlı korkularıyla hayali beslenen Marya Kirilovna başta olmak üzere bunlardan çoğu Dubrovski'nin kişiliğinde romantik bir kahraman görüyor ve için için onun iyiliğini istiyorlardı. Kirila Petroviç:

— Anna Savişna, dedi, sana gelenin Dubrovski'nin kendisi olduğunu sanıyorsan çok aldanıyorsun. Sana gelenin kim olduğunu bilmem ama, herhalde Dubrovski olmasa gerek.

— Yolları kesen, geleni geçeni çevirip soyan Dubrovski değil de kimdir?

— Orasını bilmem ama, herhalde Dubrovski değildi. Ben onun çocukluğunu bilirim. Saçlarının kararıp kararmadığını bilmem, ama, küçükken kıvrıkcık sarı saçlı bir çocuktü. Yalnız şunu kesin olarak bilirim ki, Dubrovski Mâşa'mdan beş yaş büyüktür. Pek tabii olarak şimdi 35 inde değil de 23 ünde olması gerektir.

Ilce emniyet âmiri:

— Tamamiyle buyurduğumuz gibi, dedi. Cebimde Vladimir Dubrovski'nin eşkâli var. Onun 23 yaşında olduğu burada açıkça yazılıdır.

Kirila Petroviç:

— Öyle mi? dedi. Bari şunu okuyuver de biz de işitelim. Onun eşkâlini öğrenmek fena bir şey olmayacak. Bir yerde gözümüze ilişecek olursa herifi kaçırmamış oluruz.

Emniyet âmiri cebinden oldukça kirli bir kâğıt çıkardı, çıktı, önemle ve yüksek sesle okumaya başladı:

"Ona mensup çiftlik halkının anlattıklarına göre Vladimir Dubrovski'nin tesbit edilen eşkâlidir: yaş 22, boy orta, yüz düzgün, sakal matruş, gözler elâ, saç kumral, burun çekme, başkaca ayırd edici belirtisi yoktur."

Kirila Petroviç sordu:

— Hepsi bu kadar mı?

Emniyet âmiri kâğıdı katlıyarak:

— Hepsi bu kadar, cevabını verdi.

— Tebrik ederim bay emniyet âmiri. Hey gidi kâğıt, hey! Bu eşkâle göre siz Dubrovski'y zor bulursunuz! Orta boylu az mı insan var? Kumral saç, çekme burun, elâ gözler kimde yok! Korkmadan bahse girebilirim ki, üç saat hiç durmadan Dubrovski ile konuşursun da kiminle konuştuğunun farkında olmazsın? Diyecek yok doğrusu, şı memurlar akıllı insanlar vesselâm.

İlce emniyet âmiri usulca kâğıdı cebine koydu ve sessizce lâhnalı kaz kızartmasını atıştırmaya başladı. Bu arada hizmetçiler birkaç sefer misafirleri dolaşarak herbirinin kadehini doldurmak fırsatını buldular. Birkaç şişe Gorski ve Tsimlanask şarabı patlatıldı ve seve seve şampanya yerine kabul edildi. Yüzler kızarmaya başladı. Konuşmalar daha canlı, daha birbirini tutmaz, daha neşeli bir hal aldı. Kirila Petroviç sözüne devam ederek:

— Hayır, dedi, biz artık Taras Alekseyeviç gibi bir ilce emniyet âmirini bir daha göreme-

yiz! Bu adam hiç de kör ve sersem bir adam değildi. Yazık ki adamcağızı yaktılar. Yoksa çete eferdından bir tanesi bile elinden kurtulamazdı. Son ferdine kadar hepsini enselerdi. Hattâ Dubrovski bile elinden kaçamaz, rüşvetle de postu kurtaramazdı. Taras Alekseyeviç parayı almasına alırdı ama, onu yine bırakmazdı. Rahmetlinin âdeti böyle idi. Ben başka çare göremiyorum, bu işe benim de karışmam, adamlarımla haydutların peşine düşmem gerekecek. İlk ağızda yirmi kişi göndereceğim, varsın bunlar haydutların bulunduğu koruluğu bir temizlesinler. Adamlarım korku nedir bilmezler, herbiri bir başına bir ayının üzerine gider, haydutlardan yılmazlar.

Bu sözler üzerine kıllı dostunu, bir zamanlar kendisinin de kurbanı olduğu bazı şakaları hatırlayan Anton Pafnutiç sordu:

— Ayınız nasıl Kirila Petroviç?

Kirila Petroviç:

— Allah geri kalanlara uzun ömürler versin, dedi. Mişa düşman kurşuniyle şerefli bir ölümle öldü — Kirila Petroviç, Deforjlu göstererek — işte onun galibi, dedi. Benim Fransızımdan ibret al, o senin intikamını da aldı — affına mağruren — hatırlasın ya?

Anton Pafnutiç başını kaşıyarak:

— Nasıl hatırlamam? dedi çok iyi hatırlıyorum. Demek Mişa öldü ha? Vallahi yazık oldu şu Mişa'va! Ne maskara, ne akıllı bir hayvandı! Böyle bir ayıyı bir daha bulamazsın! Mösyö onu niçin öldürdü?

Kirila Petroviç, büyük bir memnunlukla Fransızının kahramanlık davranışını anlatmaya koyuldu. Çünkü kendisini çevreleyen her şeyle öğrenmek gibi mutlu bir kabiliyeti vardı. Misafirler Mişa'nın ölümü hikâyesini dikkatle dinliyor ve konuşma konusunun kendi cesareti olduğundan şüphe bile etmeksizin rahat rahat yerinde oturan yaramaz öğrencisine ahlâk öğütleri veren Deforj'u şaşkın şaşkın süzüyorlardı.

Aşağı yukarı üç saatten beri süren öğle yemeği sona erdi. Ev sahibi peçetesini masanın üstüne koydu. Hepsi ayağa kalktılar ve kahve ile kâğıt oyununun kendilerini beklediği misafir salonuna yürüdüler. Yemek odasında pek şatafatlı bir biçimde başlayan içkiye, burada da devam oluncaktı.

X

Akşamın yedisine doğru misafirlerden bazıları gitmek istediler, ama punçla neşelenen ev sahibi, kapıların kilitlenmesini emretti ve ertesi sabaha kadar kimseyi evden dışarı bırakmayacağını bildirdi. Az sonra müzik başladı. Salon kapıları açıldı, balo başlamış bulunuyordu. Ev sahibi ve yakınları bir köşeye kurulmuş, arka arkaya kadehleri yuvarlıyor, gençlerin neşesini seyrediyorlardı. Yaşlı kadınlar kâğıt oynuyorlardı. Uhan tugaylarından birinin karargâh kurmadığı her yerde olduğu gibi burada da kavalyeler damlardan daha azdı, bu işe yarıyan bütün erkekler paylaşılmıştı.

Öğretmen hepsinin içinde kendini gösteriyor, herkesten iyi dans ediyordu. Bütün kızlar onu seçiyor, onunla vals oynamayı çok rahat ve kolay buluyorlardı. Deforj birkaç sefer de Marya Kirilovna ile dans etti. Genç kızlar, arkalarından alaycı düşünceler ileri sürdüler. Nihayet gece yarısına doğru yorgun ev sahibi, dansı durdurdu, akşam yemeğini getirmelerini emretti. Kendisi ise yatmaya gitti.

Kirila Petroviç'in yokluğu meclise daha büyük bir canlılık ve serbestlik verdi. Kavalyeler damlarının yanına oturmak cesaretini gösterdiler. Genç kızlar gülüşüyor ve komşularıyla fısıldaşıyorlar, kadınlar masa başında, karşıdan karşıya yüksek sesle konuşuyorlardı. Erkekler içiyor, tartışıyor ve kahkaha ile gülüyorlardı. Bir kelime ile akşam yemeği fevkalâde neşeli geçti ve birçok tatlı hâtıralar bıraktı.

Yalnız bir kişi bu umumi sevince ortak olmamıştı: Anton Pafnutiç somurtarak sessizce yerinde oturmuş, dalgın dalgın yemek yemiş ve pek düşünceli bir eda takınmıştı. Eşkiya hikâyeleri onun sinirlerini çok bozmuştu. Anton Pafanutiç'in eşkıyalardan korkması için yeter sebepler bulunduğunu yakında göreceğiz.

Anton Pafnutiç Allahı şahit göstererek kırmızı kutunun boş olduğunu söylerken, ne yalan söylemiş ne de günaha girmişti. Kırmızı kutu gerçekten de boştu. Bir zamanlar bu kutuda saklanan paralar şimdi Anton Pafnutiç'in koynunda duran meşin bir keseye aktarılmıştı. Kimseye güvenememek duygusunu ve ezelî korkusunu, ancak bu ted-

birlerle yenebiliyordu. Bir başkasının evinde geclemek zorunda kalan Anton Pafnutiç, kendisine evin ücra bir köşesinde, hırsızların kolayca girebilecekleri yerde bir oda vermelerinden korkuyordu. Gözleriyle etrafta güvenilir bir arkadaş aradı, nihayet Deforj'u seçti. Deforj'un kuvvet ifade eden dış görünüşü, hele — zavallı Anton Pafnutiç'in titremeden hatırlıyamadığı — ayı ile karşılaşmasında gösterdiği cesaret, onu seçmesine sebeb olmuştu. Sofradan kalktıkları vakit, Anton Pafnutiç öksürerek ve yutkunarak genç Fransızın etrafında dönmeye başladı. Nihayet derdini anlattı:

— Hımmmm... şey... mösyö... odanızda gecelememe müsaaade eder misiniz? Çünkü, efendime söylüyeyim...

Saygıyla eğilen Deforj sordu:

— *Que désire monsieur?* [*]

— Hay Allah lâıyığını versin mösyö, sen hâlâ Rusça konuşmasını öğrenmemişsin! Jö vö, mua, şe vu kuşe [**] anladın mı?

Deforj:

— *Monsieur, très volontiers, cevabını verdi, veuillez donner des ordres en conséquence* [***]

Fransızcadaki bilgisinden fevkalâde memnun olan Anton Pafnutiç hemen gerekli emirleri vermeye koştı.

[*] Bir emriniz mi var, Mösyö?

[**] Odanızda yatmak istiyorum.

[***] Memnuniyetle efendim. Bu hususta gereken emirleri lütfen verir misiniz?

Misafirler, aralarında vedalaşmaya başladılar. Herkes kendisine ayrılan odaya çekildi. Anton Pafnutiç ise öğretmenle beraber onun dairesine gitti. Gece karanlıktı. Deforj yolu bir fenerle aydınlatıyordu. Anton Pafnutiç paralarının hâlâ yanında bulunduğundan emin olmak için, zaman zaman, koynunda saklı bulunan keseyi göğsüne bastırarak, oldukça cesur adımlarla onun arkasından yürüyordu.

Öğretmen, dairesine gelince mumu yaktı. ikisi de soyunmaya başladılar. Bu arada Anton Pafnutiç kilitleri ve pencereleri gözden geçirerek odada dolaşüyor ve kendisini pek de kandırmıyan bu gözden geçirmeden başını sallıyordu. Kapı yalnız bir sürgü ile kapanıyordu; pencereler ise bir katlı idi. Bunu Deforj'a şikâyet etmek tecrübesinde bulundu ama, Fransızcadaki bilgisi böyle karışık bir işi anlatacak bir durumda değildi. Fransız onu anlamadı, Anton Pafnutiç de şikâyetinden vazgeçmek zorunda kaldı. Yatakları karşı karşıya yapılmıştı. İkisi de yattılar. Öğretmen mumu söndürdü.

Anton Pafnutiç Rusça, söndürüyorum [*]

[*] Rusça (тушит) kelimesi söndürmek mânasına gelir. Halbuki Fransızca Toucher (Tuşe) kelimesi: dokunmak, ilişmek, temas etmek anlamlarına gelir. Anton Pafnutiç Fransızca «Niçin söndürüyorsunuz?» demek isterken, Rusça тушит kelimesiyle Fransızca toucher kelimesini birbirine karıştırarak «niçin dokunuyorsunuz?» demiş oluyor. (Çeviren).

fiilinin kafasını gözünü yaran Fransızca bir çekimiyle bağardı:

— Purkua vu tuşe, purkua vu tuşe, ben karanlıkta dormir [*] yapamam.

Deforj, Anton Pafnutiç'in sözlerini anlamadı, ona iyi geceler diledi.

Anton Pafnutiç Spitsın yorganına sarınarak homurdandı:

— Melûn gâvur, sanki söndürmesi farzdi. Bu kendisi için daha fena oldu. Ben ışsız uyuyamam. - devam ederek - mösyö, mösyö, jö vö avek vu parle [**].

Fakat Fransız cevap vermiyordu. Kısa bir zaman sonra da horlamaya başladı. Anton Pafnutiç:

«Uyuyor kerata Fransız, diye düşündü. Halbuki uyumak benim aklıma bile gelmiyor. Tetikte bulunmak gerek! Hırsızlar açık kapıdan veya pencereden girseler bu keratayı topla bile uyardırmak kabil olmaz!»

— Mösyö! Hey mösyö! Seni mösyö gibi şeytanlar alsın!

Anton Pafnutiç sustu. Yorgunluk, şarabın verdiği ağırlık yavaş yavaş korkaklığını bastırmıştı. Uyuklamaya başladı. Çok geçmeden derin bir uykuya daldı.

[*] Uyumak.

[**] Aslında Rusça harflerle yazılmıştır: «Mösyö mösyö, sizinle görüşmek istiyorum» anlamına gelir.

Tuhaf bir uyanış onu bekliyormuş. Uykusu arasında, birinin, yavaşça gömleğinin yakasından tutup sarstığını hissetti. Anton Pafnutiç gözlerini açtı. Karşısında, sonbahar sabahının solgun ışıkları altında Deforj'u gördü. Fransız bir elinde küçük bir tabanca tutuyordu, öteki eliyle de şu meşhur keseyi çözmeye çalışıyordu. Anton Pafnutiç taş kesildi. Titrek bir sesle:

— Kes kö se mösyö, kes kö se? diye sordu [*].

Öğretmen temiz bir Rusça ile?

— Yavaş ol, sesini kes! cevabını verdi. Sus, yoksa mahvolduğun gündür. Ben Dubrovski'yim.

XI

Şimdi de okurlarımızdan, henüz anlatmak fırsatını bulamadığımız bundan önce olup bitenlerle, hikâyemizin son olaylarını açıklamamıza izin vermelerini rica ederiz.

Yukarda sözünü ettiğimiz ** menzilinde menzil âmirinin evinde bir köşede bir yabancıyı ya da halktan birini andıran, yani posta arabalarında kendisine önem verilmeyen, sessiz ve sabırlı bir yolcu oturuyordu. Üstü açık faytonu (briçka) avluda duruyor ve yağlanmasını bekliyordu. Arabanın içinde küçük bir bavul vardı. Bunun dış görünüşü, içinin pek de zengin olma-

[*] Bu ne demek mösyö, bu ne demek?

diğını gösteriyordu. Yolcu ne bir çay, ne de bir kahve istiyor, pencereden dışarısını seyrederek bölmenin ötesinde oturan menzil âmirinin karısını fena halde sınırlendirecek biçimde ıslık çalıyordu. Kadın yarım sesle:

— Allah bu ıslıkçıyı da nereden başımıza musallat etti? diye söyleniyordu. Amma da ıslık çalıyor, melûn gâvur, inşallah geberir!

Menzil âmiri:

— Ne olacakmış sanki? dedi. ıslık çalmanın ne kötülüğü var? varsın çalsın!

Menzil âmirinin karısı öfkeli bir eda ile:

— Ne kötülüğü mü varmış? diye itiraz etti. Bunu neye yorduklarını bilmez misin?

— Neye yorarlarmış? ıslık çalmak evin bereketini mi kaçırırmış? Aldırma Pahomovna, ıslık çalınsa da, çalınmasa da bizim yine paramız olmaz!

— Kuzum Sidoriç, sen şu adamı göndersenel! Onu burada tutmaktan ne zevk alıyorsun? Ver şuna beygir de defolup gitsin!

— Varsın beklesin, Pahomovna, ahırda topu topu üç troykalık beygir var. Dördüncü arabanın beygirleri istirahatte... Bir de bakarsın ki hatırlı yolcular gelir... Fransızın hatırı için basımı belâya sokmak istemem. Bak, işitiyor musun! İşte dörtlü koşuyorlar... Vay anasını, amma da hızlı koşuyorlar... Sakın general falan olmasın?

Araba merdivenlerin önünde durdu. Uşak, arabacı yerinden atladı ve arabasının kapısını aç-

tı. Bir dakika sonra da bir asker kaputu giymiş beyaz kasketli bir genç menzil âmirinin yanına girdi. Arkasından gelen uşağı küçük bir çekmece getirdi ve pencerenin içine koydu. Subay emreden bir sesle:

— Beygiri! diye bağırdı.

Menzil âmiri:

— Hemen şimdi, cevabını verdi. Lûtfen seyahat vesikanızı veriniz!

— Benim seyahat vesikam yok. Ben falan yere gidiyorum. Yoksa beni tanımadın mı?

Menzil âmiri telâşlandı, arabacıların çabuk davranmalarını sağlamak için koştu. Delikanlı, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Bölmenin arkasına geçerek menzil âmirinin karısından yavaşça, yolcunun kim olduğunu sordu. Kadın:

— Allah bilir kimdir, dedi. Fransızın biri, Beş saatten beri beygir bekliyor, boyuna da ısıklık çalıyor. Kabak tadı verdi melûn herif!

Delikanlı, yolcu ile Fransızca konuşmaya başladı:

— Nereye gidiyorsunuz? diye sordu.

Fransız:

— Yakın kasabaya gidiyorum, dedi. Oradan da beni, uzaktan öğretmen olarak tutan bir derebeyinin yanına gideceğim. Bugün artık yeri me varacağımı düşünüyordum. Ama görünüşe göre menzil âmirinin niyeti başka! Bu memleket-te beygir bulmak zor bir iş bay subay!

Subay:

— Siz bura derebeylerinden kime gidiyorsunuz? diye sordu.

— Mösyö Troyekurov'a,

— Troyekurov'a mı? Kimmiş bu Troyekurov?

— Ma foi, monsieur [*], onun için pek de iyi şeyler duymadım. Kibirli, şımarık bir derebeyi olduğunu, evindekilere karşı sert davrandığını, kimsenin onunla geçinemediğini, adını duyan herkesin ondan titrediğini, öğretmenlere karşı da (*avec les outchitels*) [**] hiç şakası olmadığını, hattâ bunlardan ikisini döve döve öldürdüğünü söylüyorlar.

— İnsaf edin! Siz de böyle bir canavara kalkıp gidiyorsunuz!

— Ne yaparsınız, bay subay! Bana iyi bir maaş teklif ediyor: yılda 3000 ruble, üstelik de her şey caba. Belki ben ötekilerinden daha tahlihi çıkarım. İhtiyar bir anam var, maaşımın yarısını ona göndereceğim, geri kalan para ile de beş yıl içinde, ilerideki bağımsızlığım için yetecek kadar küçük bir kapital biriktirebilirim, o zaman da *bonsoir* [***] ver elini Paris... Orada ticarete atılırım.

[*] Doğrusunu isterseniz, efendimiz.

[**] Aslında Fransızca olarak yazılmıştır. «Öğretmenlerle» anlamına gelir.

[***] Burada «Allaha ısmarladık» anlamına gelir.

— Troyekurov'ların evinde sizi tanıyan varmı?

Öğretmen:

— Kimse tanımaz, cevabını verdi. O beni dostlarından biri vasıtasıyla Moskova'dan getiriyor. Bu dostunun ahçısı hemşerimdir, beni tavsiye etmiş. Doğrusunu isterseniz ben memleketinize öğretmen olmak için değil, şekercilik yapmak için gelmişim. Ama buraya geldikten sonra memleketinizde öğretmenlik unvanının ölçülemliyecek derecede kârlı olduğunu öğrendim.

Subay düşünceye daldı. Sonra Fransızın sözünü keserek:

— Beni dinleyin, dedi. İlerde alacağınız paraya karşılık, hemen Paris'e dönmeniz şartıyla, size şimdi peşin olarak 10.000 ruble verseler ne dersiniz?

Fransız, şaşkın şaşkın subayın yüzüne baktı, gülümsedi ve başını salladı. İçeri giren menzîl âmiri:

— Beygirler hazır, dedi.

Uşak da aynı şeyi tekrarladı, Subay:

— Hemen şimdi, dedi. Yalnız bir dakika için dışarı çıkınız!

Menzîl âmiri ile uşak dışarı çıktılar. Subay Fransızca olarak sözüne devam etti:

— Ben şaka etmiyorum. Bu 10.000 i size verebilirim. Bana lâzım olan evrakınızla yokluğunuzdur.

Subay bu sözler üzerine çekmeceyi açtı, birkaç deste banknot çıkardı.

Fransızın gözleri faltaşı gibi açıldı. Ne düşüneceğini bile şaşırmıştı. Hayretle:

— Yokluğum... Evrakım. deyip duruyordu. İşte evrakımı! Fakat siz herhalde lâtife ediyorsunuz: evrakımı ne yapacaksınız?

— Bu sizi ilgilendirmez. Size soruyorunı: evet mi, hayır mı?

Hâlâ kulaklarına inanamıyan Fransız, evrakını genç subaya uzattı. Subay bunları suratla gözden geçirdi.

— Pasaportunuz, iyi. Tavsiye mektubu, bakalım. Nüfus kâğıdınız, mükemmel.. İşte paranız hemen geri dönünüz! Haydi Allaha ısmarladık.

Fransız put gibi duruyordu. Subay geri dönerek:

— Az daha en önemlisini unutuyordum: bütün bunların aramızda kalacağına namusunuz üzerine söz veriniz! Namusunuzun üzerine yemin ediyor musunuz?

Fransız:

— Namusum üzerine söz veriyorum, dedi. Fakat ya benim evrakım?.. Evraksız ben ne yaparım?

— Varacağınız ilk şehirde Dubrovski tarafından soyulduğunuzu söylersiniz! Size inanır ve gerekli vesikaları verirler. Allaha ısmarladık! İnşallah yakında Paris'e varır annenizi sıhhat ve fiyette bulursunuz!

Dubrovski odadan çıktı, arabaya bindi ve hareket etti.

Menzil âmiri pencerecikten baktı, araba git-tikten sonra karısına dönerek:

— Pahomovna. dedi, biliyor musun ne ol-du? Şu giden Dubrovski idi.

Menzil âmirinin karısı hızla pencereciğe atıldı. Ama geç kalmıştı. Artık Dubrovski bir hayli uzakta idi. Kadın kocasına çıkışmaya baş-ladı:

— Sen Allahtan korkmuyor musun Sido-riç? Niye bunu bana önceden söylemedin? Hiç olmazsa Dubrovski'ye şöyle bir bakardım. Şimdi işin yoksa tekrar uğramasını bekle. Seni vicdan-sız.. Gerçekten de sende hiç vicdan yokmuş!

Fransız hâlâ put gibi duruyordu. Subayla yaptığı anlaşma, paralar, hulâsa bütün bunlar ona bir rüya gibi geliyordu. Ama banknot des-teleri, nah şuracıkta, cebinde idiler ve bu şaşıla-cak olayın gerçekliğini büyük bir parlaklıkla söy-lüyorlardı.

Beygirleri şehre kadar kiralamaya karar verdi. Arabacı arabayı ağır sürmüş, geceleyin şehre varabilmişlerdi.

Fransız, arabacıya kapısında nöbetçi yerine yıkık bir kulübe duran karakola varmadan ara-bayı durdurmasını emretti. Arabadan indi ve ara-basıyla bavulunu kendisine hediye ettiğini işaret-le arabacıya anlatarak yaya yürüdü. Fransız, Dubrovski'nin teklifinden ne derece şaşır-dı ise arabacı da Fransızın bu cömertçe davranışından öylesine şaşır-mıştı. Ama yabancıнын çıldırdığına hükmederek, yerlere kadar eğildi, ona teşekkür

etti ve şehre inmesinin kendisi için daha hayırlı olacağını düşünmeden sahibini çok iyi tanıdığı genel evlerden birine gitti. Bütün geceyi orada geçirdi. Ertesi sabah da yüzü şiş, gözleri kıpkırmızı bir halde arabasız ve bavulsuz, boş bir troyka ile evine döndü.

Fransızın evrakını eline geçiren Dubrovski, yukarda gördüğümüz üzere hiç korkmadan Trojekurov'a gitmiş ve evine yerleşmişti. Dubrovski'nin gizli maksatları ne olursa olsun (Biz bunların ne olduğunu sonra öğreneceğiz) davranışlarında çirkin sayılabilecek hiçbir şey yoktu. Gerçi küçük Sâşâ'nın eğitimiyle az uğraşüyor, yaramazlık etmesi için ona tam bir serbestlik veriyor ve lâf olsun diye verdiği dersler için onu pek de sıkıştırmıyordu, ama buna karşılık öğrencisi Marya Kirilovna'nın müzikteki başarılarını büyük bir ilgi ile izliyor, onunla sık sık, saatlerce piyano başında kaldığı oluyordu.

Genç öğretmeni herkes seviyordu: Kirila Petroviç avda gösterdiği cesaret ve becerikliliğinden; Marya Kirilovna, sonsuz çabasından, çekingen dikkatinden; Sâşa yaramazlıklarına göz yummasından, ev halkı ise iyiliğinden ve malî durumuyla uygun olmıyan cömertliğinden ötürü onu seviyordu. Görünüşe göre o da bütün aile fertlerine bağlılık gösteriyor, kendini de onlardan biri sayıyordu.

Dubrovski'nin öğretmenlik unvanını alışından şu meşhur yortu gününe kadar bir ay geçmişti. Alçak gönüllü genç Fransızın kimliği altın-

da adı bütün bu bölge toprak sahipleri arasında dehşet uyandıran korkunç bir haydudun saklı olduğuna kimse ihtimal bile vermiyordu. Bütün bu süre içinde Dubrovski, Pokrovskoye'den ayrılmamış, ama köy halkının yaratıcı muhayyilesi sayesinde onun eşkıyalık menkıbeleriyle ilgili söylentilerin ardı arkası kesilmemişti. Bununla beraber reisleri olmadan çetesinin iş görmeye devam etmiş olması da mümkündü.

Kişisel düşmanı ve felâketinin başlıca sebep olanı sayabileceği bir adamla bir odada geceliyen Dubrovski, ona fenalık etmekten kendini alamamıştı. Dubrovski onda para kesesinin bulunduğunu biliyordu, onu ele geçirmeye karar verdi. Hiç beklenmedik bir biçimde öğretmenlikten haydutluğa geçmekle Dubrovski'nin zavallı Anton Pafnutiç'i ne kadar şaşırttığını yukarda görmüştük.

Pokrovskoye'de geceliyen misafirler, sabahın dokuzunda, birbiri ardınca semaverin fokurdadığı salonda toplanmaya başladılar. Marya Kirilovna sabahlık kılığıyla semaverin karşısında oturuyor, Kirila Petroviç ise sırtında kadife bir ceket, ayakta terlikler olduğu halde bir eltasını andıran kocaman bir fincandan çay içiyordu. Salona en son gelen Anton Rafnutiç oldu. Yüzü öylesine solgun, hali öylesine perişandı ki Kirila Petroviç bile sağlığını sormak lüzumunu duydu. Anton Pafnutiç Spitsın, ipe sapa gelmez cevaplar veriyor ve hiçbir şey olmamış gibi şurada oturmakta olan öğretmene dehşetle bakıyordu

Birkaç dakika sonra içeri giren uşak, Spitsın'e arabasının hazır olduğu bildirdi. Anton Pafnutiç acele acele vedalaştı, ev sahibinin öğütlerine rağmen odadan çıktı ve hemen hareket etti. Ona ne olduğunu kimse anlıyamamıştı. Kirila Petroviç onun oburluk yüzünden rahatsızlandığına hükmetti. Çaydan ve veda kahvaltısından sonra öteki misafirler de dağılmaya başladılar. Çok geçmeden Pokrovskoye tenhalaştı, herşey eski halini aldı.

XII

Aradan birkaç gün geçmiş, kayda değer hiçbir şey olmamıştı. Pokrovskoye'dekilerin yaşayışı değişiksizdi. Kirila Petroviç her gün ava gidiyordu. Okuma, gezinti, müzik dersleri, özellikle müzik dersleri Marya Kirilovna'yı meşgul ediyordu. Genç kız kendi yüreğini anlamaya başlamış, genç Fransızın meziyetlerine ilgisiz olmadığı elinde olmıyan bir acı ile itiraf etmişti. Öteyandan, öğretmen de saygı ve terbiye sınırları dışına çıkmıyor, bununla da genç kızın gururunu ve korkulu şüphelerini yatıstırıyordu. Genç kız her gün biraz daha artan bir güvenle, kendini bu çekici alışkanlığa kaptırıyordu. Deforj'suz canı sıkılıyor, yanında olduğu zamanlar daima onunla meşgul oluyor, herşey üzerine onun düşüncelerini öğrenmek istiyor, her zaman onunla uyuyuyordu. Genç kız belki de henüz âşık değildi, ama rasgele ilk engel veya talihin beklenmiyen

bir cilvesi genç kızın kalbindeki ihtiras alevini körükliyebilirdi.

Bir gün Marya Kirilovna öğretmenin kendisini beklemekte olduğu salona girdiği zaman, hayretle, onun solgun yüzünde bir telâş sezdi. Piyanoyu açarak birkaç şarkı çaldı, fakat Dubrovski baş ağrısını bahane ederek özür diledi. dersi kesti. Notaları kaparken de gizlice genç kızın eline bir tezkere sıkıştırdı. Marya Kirilovna düşünmeye fırsat bulamadan tezkereyi kabul etti ve o anda pişman oldu. Ama artık Dubrovski salondan gitmiş bulunuyordu. Marya Kirilovna odasına çekildi, tezkereyi açtı ve şu satırları okudu:

«Bugün saat yedide, çay kenarındaki kame-riyede bulununuz! Sizinle görüşmek zorundayım...»

Genc kızda şiddetli bir merak uyanmıştı. Çoktandır kendisine aşk ilân edilmesini bekliyordu; bunu hem istiyor, hem de bundan çekiniyordu. Tahmininin doğru olduğunu işitmek hoşuna gidecekti ama, öte yandan durumu gereğince kendisiyle evlenmeyi ümidedermiyecek birisinin ağzından böyle bir aşk ilânını duymasının da hoş olmayacağını hissediyordu. Buluşma yerine gitmeye karar verdi. Yalnız bir noktada tereddüdü vardı: öğretmenin bu aşk ilânını nasıl karşılamalı idi? Aristokratça bir öfke ile mi? Dostça bir öğüt ile mi? Alaycı bir şaka ile mi? Yoksa sessizce bir kabul ile mi karşılamalı idi? Genç kız bu arada boyuna saatine bakıyordu. Ortalık karardı, mumlar yandı. Kirila Petroviç kom-

şu misafirlerle boston oynamaya oturdu. Duvar saatleri yediye çeyrek kalayı çaldılar. Marya Kirilovna yavaşça merdiven başına çıktı, her tarafı gözden geçirdi ve bahçeye koştu.

Gece karanlıktı. Gökyüzü bulutlarla kaplı idi. İki adım ötesini görmek kabil değildi, ama Marya Kirilovna bildiği yollardan karanlıkta yürüyordu. İki dakika sonra da kendini kameriyenin yanında buldu. Biraz cesaretini toplamak, Deforj'un karşısına kayıtsız ve sakın bir yüzle çıkmak için burada durakladı. Fakat işte Deforj önünde duruyordu. Mahzun ve alçak bir sesle:

— Ricamı reddetmediğiniz için size teşekkür ederim, dedi. Buna razı olmasaydınız çok üzülecektim.

Marya Kirilovna, önceden hazırladığı bir cümle ile:

— Gösterdiğim hoş görürlükten ötürü beni pişman etmiyeceğinizi umarım, cevabını verdi.

Delikanlı susuyor, görünüşe göre heyecanını yatıştırmaya çalışıyordu. Nihayet ağzından şu kelimeler döküldü:

— Durum icabı... Sizden ayrılmak zorundayım. Belki de yakında duyacaksınız ama, ayrılmadan önce bunu ben size anlatmalıyım.

Marya Kirilovna cevap vermiyordu. Bu sözlerde, beklediği aşk ilânının bir başlangıcını görüyordu. Delikanlı başını eğerek sözüne devam etti:

— Ben sizin sandığınız kimse, yani Fransız Deforj değilim, ben Dubrovski'yim.

Marya Kirilovna haykırdı. Dubrovski:

— Allah aşkına korkmayınız, dedi. Siz benim adımdan korkmamalısınız! Evet, ben babanızın bir lokma ekmekten mahrum ettiği, baba evinden koğduğu ve eşkıyalığa mecbur ettiği o mutsuz insanım. Ama siz, ne kendiniz için, ne de babanız için benden korkmamalısınız! Artık her şey bitti. ben onu affettim. Beni dinleyin. onu siz kurtardınız! İlk kanlı saldırımı ona karşı yapacaktım. Nereye kundak koyacağımı, yatak odasına nereden gireceğimi, bütün kaçış yollarını nasıl keseceğimi tesbit ederek evin etrafında dolaşıyordum. İşte bu dakikada bir peri gibi, yanımdan siz geçtiniz! Kalbim sükûnet buldu. Yaşadığınız evin kutsal olduğunu, sizinle kan bağılılığı olan hiçbir varlığın benim kinime hedef olamayacağını anladım. Bir çılgınlık saydığım bu intikamdan vazgeçtim. Beyaz elbisenizi uzaktan olsun görebilmek ümidiyle, günlerce Pokrovskoye köyünün bahçeleri etrafında bir serseri gibi dolaştım. İhtiyatsız gezintilerinizde, ağaçların arkasına saklanarak sizi korumak gibi mutlu bir düşünce ile — gizli olarak bulduğum yerde sizin için bir tehlike olamayacağı düşüncesiyle — peşinizde dolaştım. Nihayet bir fırsat çıktı evinize yerleştim. Bu üç hafta benim için saadet dolu günler oldu. Bunların hâtırası üzüntülü hayatımın bir avuntusu olacaktır. Bugün bir haber aldım. bu haberdan sonra artık benim için burada daha fazla durmak imkânı kalmamıştır. Bugün sizden ayrılıyorum... Hemen şimdi... Ama, bana lânet

etmemeniz, beni hor görmemeniz için, ayrılmadan önce, size açılmak zorunda idim. Arasına Dubrovski'yi düşününüz! Biliniz ki o, başka işler için yaratılmıştı. Onun ruhu sizi sevmesini biliyordu. hiçbir zaman...

Bu sırada hafif bir ıslık işitildi. Dubrovski sustu. Genç kızın elinden tuttu ve ateş gibi yanan ağzına götürdü. ıslık tekrar çalındı. Dubrovski:

— Affedin, dedi. Beni çağırıyorlar... Bir dakika hayatıma mal olabilir...

Dubrovski geri çekildi. Marya Kirilovna hareketsiz duruyordu. Delikanlı döndü, genç kıyı tekrar elinden tuttu. Tatlı ve dokunaklı bir sesle:

— Bir gün başınıza bir felâket gelir de kimseden yardım ve himaye göremezseniz, bana koşup benden yardım istemeyi vadediyor musunuz? ilgimi reddetmiyeceğinize söz veriyor musunuz?

Marya Kirilovna sessizce ağlıyordu. ıslık üçüncü defa çaldı. Dubrovski:

— Siz beni mahvediyorsunuz, diye bağırdı, bana cevap vermedikçe sizi bırakmıyacağım! Vadediyor musunuz, yoksa etmiyor musunuz?

Zavallı güzel kıyı, yavaşça:

— Vadediyorum, diye mırıldandı.

Marya Kirilovna, Dubrovski ile görüşmesinden heyecanlanmış bir halde bahçeden dönüyordu. Ona, çiftlik halkı koşuyormuş, bütün ev harekette imiş, avluda birçok insan varmış, merdiven başında da bir troyka duruyormuş gibi geldi. Uzaktan Kirila Petroviç'in sesini duydu. Yoklu-

ğunun farkına varılmasından korkarak içeri girmekte acele etti. Salonda onu babası karşıladı. Misafirler, bildiğimiz emniyet âmirinin etrafını çevirmişler ona sorular yağdırıyorlardı. Sefer elbisesi giymiş ve tepeden tırnağa kadar silâhllanmış olan emniyet âmiri, esrarlı ve telâşlı bir eda ile onlara cevaplar veriyordu. Kirila Petroviç kızına:

— Sen nerde idin Mâşa? diye sordu. Mös-yö Deforj'u görmedin mi?

Mâşa zorlukla olumsuz bir cevap verebildi. Kirila Petroviç sözüne devam ederek:

— Düşün ki, dedi, emniyet âmiri onu yakalamağa, beni de öğretmenin Dubrovski olduğunu inandırmağa gelmiş!

Emniyet âmiri saygı ile:

— Efendimiz, dedi, bütün eşkâl...

Kirila Petroviç onun sözünü keserek:

— Bana bak arkadaş, dedi, sen şu eşkâlinle defolup gider misin? İşin aslını kendim anlamadıkça sana Fransızımı teslim etmem... Şu korkak ve yalancı Anton Pafnutiç'in sözlerine nasıl inanılabilir? Öğretmenin, kendisini soymak istediğini rüyasında görmüş olacak. Niçin hemen o sabah bunun hakkında bana bir kelime olsun söylemedi?

Emniyet âmiri:

— Fransız onu korkutmuş efendimiz, susacağına dair yemin de ettirmiş, dedi.

Kirila Petroviç:

— Yalan, dedi. Şimdi ben her şeyi meydana çıkarırım (İçeri giren hizmetçiye). Öğretmen nerde kaldı? diye sordu.

Hizmetçi:

— Hiçbir yerde bulunamıyor efendimiz, cevabını verdi.

Şüphelenmeye başlayan Troyekurov:

— O halde arayın onu, diye bağırdı. Sonra emniyet âmirine dönerek:

— Şu methettiğin eşkâli göster bakalım! dedi.

Emniyet âmiri kâğıdı uzattı.

— Hımmm... Yirmi üç yaşında... Gerçi orası öyle ama, bu henüz hiçbir şey ispat etmez! Peki öğretmen nerde?

Kendisine, yine:

— Bulunamıyor efendimiz, cevabı verildi.

Kirila Petroviç sinirlenmeye başlamıştı. Mar-ya Kirilovna yarı cansız bir halde idi. Bunu fark eden babası:

— Sen sararmışsın Mâşa, dedi. Galiba korktun!

— Hayır babacığım, başım ağırıyor.

— Haydi Mâşa odana git, üzülme!

Mâşa babasının elini öptü ve hemen odasına gitti. Kendini yatağa atarak bir sinir krizi içinde hıçkırmaya başladı. Hizmetçiler koştu, onu zorla soydular. soğuk su ile. binbir çeşit kolonyalarla güçbelâ yatıştırabildiler, yatırdılar. Genç kız daldı.

Fransız bir türlü bulunamıyordu. Kirila Petroviç öfkeli öfkeli zafer yıldırımları gürleyiniz? şarkısını ıslıkla çalarak salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Misafirler aralarında fısıldaşıyorlardı. Emniyet âmiri yine amacına erişememiş, Fransız bulunamamıştı. Herhalde ona haber verilmiş, o da gizlenmeye muvaffak olmuştu. Ama kim haber vermişti? Bu nokta bir sır olarak kalıyordu.

Saat on biri vurdu, ama kimse uykuyu düşünmüyordu. Nihayet Kirila Petroviç emniyet âmirine dönerek öfke ile:

— Eee, bu böyle ne olacak bakalım? dedi. Burada sabaha kadar kalacak değilsin ya! Benim evim koltuk meyhanesi değil, bu, gerçekten Dubrovski de olsa kardeş bu becerikliliğinle sen onu yakalayamazsın! Şimdi basbakalım evine, bundan sonra da daha becerikli ol! (Misafirlerine dönerek devam etti) Sonra, sizin de eve gitme vaktiniz geldi. Haydi bakalım, arabalarınızı hazırlatmalarını emredin, benim uykum var.

Troyekurov misafirlerinden işte böyle kabaca ayrıldı.

XIII

Hiçbir fevkalâdelik olmadan aradan bir süre daha geçti ama önümüzdeki yazın başlangıcında Kirila Petroviç'in aile hayatında birçok değişiklikler oldu.

Troyekurov'dan 30 verst kadar ötede, prens Vereyski'nin zengin malikânesi bulunuyordu. Prens yıllarca yabancı memleketlerde yaşamıştı. Prensın bütün malikânesini emekli bir binbaşı idare ediyor ve Pokrovskoye ile Arbatovo arasında hiçbir bağlantı bulunmuyordu. Fakat Mayıs ayı sonlarında prens yabancı memleketlerden döndü ve şimdiye kadar hiç görmediği köyüne geldi. Ne varki, eğlenceli bir yaşayışa alıştığı için, yalnızlığa dayanamadı. Gelişinin üçüncü günü, vaktiyle tanıdığı Troyekurov'a ögle yemeğine gitti.

Prens elli yaşlarında kadardı, ama yaşından çok daha ihtiyar görünüyordu. Çeşitli suüstimmaller sağlığını bozmuş, onda silinmez izler bırakmıştı. Buna rağmen görünüşü zarif ve güzeldi. Her zaman sosyete de yaşamak alışkanlığı, ona, özellikle kadınlarla münasebetlerinde bazı incelikler kazandırmıştı. Hiç durmadan eğlenmek ister, daima canı sıkılırdı. Kirila Petroviç, prensin bu ziyaretini, sosyete yaşayışını bilen bir insanın saygı belirtisi gibi sayarak, buna pek sevinmişti. Âdeti olduğu üzere misafirine malikânesini gezdirmek suretiyle ikramlarda bulundu ve onu köpekhaneye götürdü. Ama prens, köpek kokuları içinde az kalsın boğuluyordu. Esanslı mendili ile burnunu kapayarak kendini dışarı dar attı. Budanmış ihlamurlariyle, dört köşe havuziyle, düz yollariyle Troyekurov'un eski bahçesi misafirin hoşuna gitmedi. O, İngiliz bahçelerini ve sözüm ona tabiatı severdi, ama övmekten ve hayranlığını belirtmekten de geri kalmadı. Hizmetçi, yemeğin hazır

olduğunu haber vermeye geldi. Yemeğe gittiler. Gezintiden yorulan prens topallıyor, bu ziyareti yaptığına pişman oluyordu.

Salonda onları Marya Kirilovna karşıladı, ihtiyar çapkın, kızın güzelliğine hayran oldu. Troyekurov misafirini kızın yanına oturttu. Kızın varlığı prensi canlandırmış, neşelendirmişti. Meraklı hikâyeleriyle birkaç sefer kızın dikkatini çekmeye muvaffak oldu. Yemekten sonra Kirila Petroviç ata binmeyi teklif etti. Ama prens kadife çizmelerini göstererek ve nekrisiyle alay ederek, özür diledi. Sevimli komşusundan ayrılmamak için araba gezintisini tercih etti. Arabayı hazırladılar. İhtiyarlar ve güzel kız, üçü birden, arabaya bindiler ve hareket ettiler. Konuşmalarını burada da sürdürdüler. Marya Kirilovna bu sosyete adamının gönül alıcı ve neşeli komplimanlarını hazla dinliyordu. Derken, Vereyski birdenbire Kirila Petroviç'e dönerek bu yanmış binanın ne olduğunu, kime ait bulunduğunu sordu. Kirila Petroviç çatındı. Yanmış çiftlik binasının onda uyandırdığı hâtıralar hiç de hoş a gidecek şeyler değildi. Verdiği cevapta bu toprakların şimdi kendisinin olduğunu, eskiden Dubrovski adında birine ait bulunduğunu söyledi. Prens:

— Dubrovski'ye mi, nasıl şu ünlü haydutumı? diye tekrarladı.

Troyekurov:

— Onun babasına ait, dedi. Hoş, onun babası da hatırı sayılır haydutlardandı ya!

— Sahi, şu bizim Rinaldo ne oldu? Sağ mı, ele geçti mi?

— Hem sağ, hem selâmette. Emniyet âmirlerimiz hırsızlarla birlik oldukları sürece yakalanacağı da yok. İyi hatırıma geldi prens, Dubrovski senin Arbatovo'yu da ziyaret etti mi hiç?

— Evet, geçen yıl galiba bir şeyler yakmış veya çalmıştı. Şu romantik kahramanla şöyle kısaca tanışmak herhalde meraklı bir şey olsa gerek, değil mi Marya Kirilovna?

Troyekurov:

— Elbette meraklı, dedi. Mariya Kirilovna onunla tanışıyor. Dubrovski tam üç hafta ona müzik dersi verdi, Allaha şükür derslerine karşılık bir şey almadı.

Kirila Petroviç burada Fransız öğretmeninin hikâyesini anlatmaya başladı. Marya Kirilovna, âdeta iğne üzerinde oturuyor gibi idi. Vereyski anlatılanları büyük bir dikkatle dinledi, bütün bunları çok tuhaf buldu ve konuşma konusunu değiştirdi. Gezintiden dönünce kendi arabasını hazırlamalarını söyledi ve Kirila Petroviç'in, gece yatisına kalması için yaptığı bütün ısrarlarına rağmen çaydan sonra hemen hareket etti. Ama gitmeden önce, Marya Kirilovna ile beraber kendisine misafir gelmesini Kirila Petroviç'ten rica etti. Mağrur Troyekurov geleceğini vadetti. Çünkü, prenslik meziyetlerini, iki nişanını ve babadan kalma üç bin nüfuslu çiftliğini dikkate alarak prens Vereyski'yi bir dereceye kadar kendine eşit sayıyordu.

Bu ziyaretten iki gün sonra Kirila Petroviç, kızıyla beraber prens Vereyski'yi ziyarete gitti. Arbatovo'ya yaklaşırken, temiz ve ferah köy evlerini, İngiliz şatoları biçiminde ve taştan yapılmış derebey köşkünü seyretmekten kendini alamadı. Köşkün önünde, çingiraklarını sallıyarak İsviçre ineklerinin otladıkları gür ve yeşil bir çimenlik uzanıyordu. Geniş bir park köşkün dörtbir yanını çevirmişti. Ev sahibi, misafirlerini merdiven başında karşıladı, genç kıza kolunu verdi. Misafirler üç kişilik bir yemek masasının hazırlandığı fevkalâde güzel bir salona girdiler. Prens misafirlerini pencereye götürdü, önlerinde eşsiz bir manzara canlandı. Volga, pencerelerin önünden akıyordu. İrmakta, yelkenlerini şişirmiş yüklü mavnalar gidiyor ve çok mânalı olarak ölüm kayığı adını alan balıkçı kayıkları suyun üzerine oynuyorlardı. İrmağın ötesinde tepeler ve ovalar uzanıyor, birkaç köy etrafı süslüyordu. Sonra misafirler prensin yabancı ülkelerde satın aldığı tabloları meydana gelmiş bir resim galerisini seyretmekle vakit geçirdiler. Prens bunların çeşitli konularına, resimcilerinin hayatına dair Marya Kirilovna'ya izahat veriyor, kusur ve meziyetlerini gösteriyordu. Tablolardan, ukalâ bir bilgicin önceden hazırlanmış sözleriyle değil, duyarak ve anlıyarak söz ediyordu. Marya Kirilovna onu memnuniyetle dinliyordu. Yemeğe oturdular. Troyekurov Amphitryon'unun [*] şa-

[*] Molière'in komedilerinden birinin kişisi, ev sahibi (Çeviren).

raplarının ve ahçısının ustalığının tam hakkını verdi. Marya Kirilovna ise hayatında ancak ikinci sefer gördüğü bir adamla bu konuşmasında ne küçücük bir şaşkınlık, ne de bir zorluk duyuyordu. Yemekten sonra ev sahibi misafirlerine bahçeye çıkmayı teklif etti. Kahvelerini, içinde birçok adacıklar bulunan geniş bir gölün kıyısındaki kameriyede içtiler. Birdenbire bir bando çalmaya başladı. Üç çifte bir sandal, gelip doğruca kameriyeye yanaştı. Gölde, adacıklar arasında gezmeye çıktılar, bunlardan bazılarını ziyaret ettiler. İçlerinden birinde mermer bir heykel; bir başkasında ıssız bir mağara; üçüncüsünde, Marya Kirilovna'nın — prensin nazik telmihleriyle pek de tatmin edilmemiş — genç kızlık merakını uyandıran esrarlı yazılarla süslü bir anıt gördüler. Vakit farkına varılmadan geçmiş, ortalık karar-maya başlamıştı. Prens serinlik bastığını ve çiy yağdığını ileri sürerek eve dönmekte acele etti. Semaver onları bekliyordu. Prens, Marya Kirilovna'dan bu ihtiyar bekârın evinde ev sahipliği yapmasını rica etti. Genç kız bu sevimli gevezenin bitmez tükenmez hikâyelerini dinliyerek çay dağıttı. Ansızın bir patlama duyuldu, bir havai fişegi gökyüzünü aydınlattı. Prens, Marya Kirilovna'nın omuzlarına bir şal örttü ve onları balkona davet etti. Evin önünde, karanlıkta, renk renk ışıklar yandı: kıvrıldı, başaklar, fısıkiyeler, palmiyeler biçiminde havaya yükseldi, sonra yağmur halinde, yıldızlar halinde yerlere döküldü. Bunlar söndü ve yeniden yandı. Marya Kirilovna bir çocuk

gibi neşeleniyordu. Prens Vereyski, genç kızın bu neşesine seviniyordu. Troyekurov ise bütün bunlardan fevkalâde memnundu. Çünkü prensin *tous les frais* [*] ini bir saygı ve bir yaranma belirtisi gibi sayıyordu.

Akşam yemeği zenginlik bakımından, öğle yemeğinden hiç de geri kalmıyordu. Misafirler, kendilerine ayrılan odalara çekildiler. Ertesi sabah da, yakında tekrar görüşmek va'diyle nazik ev sahibinden ayrıldılar.

XIV

Marya Kirilovna, odasında, açık bir pencerenin önünde gergef işliyordu. Aşkın verdiği dalgınlıkla gülü yeşil ipekle işliyen Konrad'ın sevgilisi gibi ipekleri birbirine karıştırmıyordu. Aklı işi ile meşgul olmamasına ve çok uzaklarda dolaşmasına rağmen, iğne altındaki kanaviçe, yanlışsızca modeldeki desenleri tekrarlıyordu.

Ansızın pencereye bir el uzandı. Biri, gergefin üzerine bir mektup bıraktı ve Marya Kirilovna kendini toparlayıncıya kadar gözden kayboldu. Tam bu sırada içeri giren hizmetçi, Kirila Peroviç'in kendisini çağırmakta olduğunu haber verdi. Kız mektubu, korku ile başörtüsünün içine sakladı ve babasının odasına koştu.

Kirila Petroviç yalnız değildi. Yanında prens Vereyski oturuyordu. Marya Kirilovna'nın gö-

[*] Aslında Fıransızca yazılmıştır: «Bütün bu masraflarını» anlamına gelir.

rünmesi üzerine prens ayağa kalktı, onun için tabii olmıyan bir şaşkınlıkla, genç kızı sessizce selâmladı.

Kirila Petroviç:

— Buraya gel Mâşa, dedi. Sevineceğini umduğum bir havadisim var. İşte sana bir nişanlı, bak prens seni istiyor.

Mâşa donakaldı. Yüzünü bir ölüm sarılığı kapladı. Susuyordu. Prens ona yaklaştı. Elinden tuttu, rikkatli bir eda ile, kendisini mutlu etmeye razı olup olmayacağını genç kızdan sordu. Mâşa susuyordu. Kirila Petroviç:

— Razı, tabii razı, dedi. Fakat bu söz söylemenin kızlar için ne kadar zor olduğunu bilirsin, prens! haydi çocuklar öpüşün ve mutlu olun!

Mâşa kımıldamadan duruyordu. İhtiyar prens kızın elini öptü. Birdenbire kızdan boşanan göz yaşları solgun yanaklarından yuvarlanmaya başladı. Prens hafifçe çatındı. Kirila Petroviç:

— Git, git, git, dedi. Göz yaşlarını kurula da yanımıza neşeli bir yüzle gel!

Sonra Vereski'ye dönerek sözlerine devam etti:

— Bunlarda gelenek haline gelmiştir: kocaya vardıkları zaman hepsi de ağlarlar. Şimdi bız prens, işten, yani çeyizden konuşalım.

Marya Kirilovna oradan gitmesi için verilen müsaadeden, can atarcasına faydalandı. Odasına koştu, kapıyı kilitledi. İhtiyar prensin karısı olduğunu düşünerek göz yaşlarına serbes bir akış

verdi. Birdenbire prens ona iğrenç ve tiksinti uyandıran bir insan halinde göründü. Nikâh onu, bir darağacı, bir mezar kadar korkutuyordu. Umut-suzluk içinde: «Hayır, hayır, ölmek, manastıra kapanmak, Dubrovski'le evlenmek daha iyi...» diye tekrarlıyordu. Bu anda mektubu hatırladı. Bunun Dubrovski'den olduğunu sezinliyerek hırsla okumaya başladı. Mektup gerçekten de Dubrovski'dendi. İçinde yalnız şunlar yazılı idi:

«Akşam saat 10 da, eski yerde.»

XV

Ay ışıldıyor — durgun bir temmuz gece-siydi — zaman zaman bir rüzgâr esiyor ve bütün bahçeyi hafif bir hışırtı kaplıyordu.

Genç kız, hafif bir gölge gibi, kararlaştırılan buluşma yerine yaklaşıyordu. Henüz kimsecikler görünmüyordu. Birdenbire kameriyenin arkasından çıkan Dubrovski, kızın önüne dikiliverdi. Alçak ve üzüntülü bir sesle:

— Ben her şeyi biliyorum, dedi, vadinizi hatırlayınız!

Mâşa:

— Bana koruyuculuğunuzu teklif ediyorsunuz ama, darılmayınız, dedi, bu koruyuculuğunuz beni korkutuyor. Siz bana ne yolda yardım edebilirsiniz?

— Nefret ettiğiniz adamdan sizi kurtarabilirim.

— Allah rızası için ona dokunmayın! Beni seviyorsanız sakın ona dokunmayın! Ben hiçbir faciaya sebeb olmak istemem.

— Ona dokunmıyacağım, istekleriniz benim için kutsaldır. O hayatını size borçludur. Adınıza hiçbir fenalık yapılmıyacaktır. Siz benim işlediğim cinayetlerde bile temiz kalmalısınız! Ama zalim babanızdan sizi nasıl kurtarabilirim?

— Daha umudum var. Göz yaşlarımla, üzüntümle onu yumuşatacağımı umuyorum. Gerçi o inatçıdır ama, beni de çok sever.

— Boşuna umuda kapılmayınız; babanız bu göz yaşlarında severek değil de çıkarını gözeterek kocaya varan her genç kıza has alelâde bir korku ve nefretten başka bir şey görmeyecektir. Babanız, istegınıza rağmen mutluluğunuzu yaratmayı aklına korsa, talihinizi ebedî olarak ihtiyar bir kocanın iradesine bağlamak için sizi zorla evlendirirse ne yaparsınız?

— O zaman, o zaman yapılacak hiçbir şey kalmıyor... Beni almaya gelin, sizin karınız olurum.

Dubrovski titredi. Solgun yüzünü erguvanî bir kızılık kapladı ve hemen o anda daha solgun bir hal aldı. Başını eğerek, uzun bir süre hiç ses çıkarmadı.

— Bütün cesaretinizi toplayınız, babanıza yalvarınız, ayaklarına kapanınız, ilerde sizi bekliyen bütün felâketleri, sarsak ve sefih bir ihtiyarın yanında solacak gençliğinizi ona tasvir edi-

niz! Onunla sertçe konuşmayı göze alınız: kararından şaşmadığı takdirde o zaman, evet o zaman müthiş bir koruyucu bulacağınızı söyleyiniz! Zenginliğin bir an için bile size mutluluk getirmeyeceğini; lüksün ve ihtişamın, o da alışınca kadar, bir an için ancak fıkıralığı avutabileceğini ona anlatınız! Onun karşısında ısrar ediniz, ne öfkesinden, ne de tehditlerinden korkmayınız! Bir umut kıvılcımı kaldığı sürece, Allah aşkına dayanınız!! Yooook, artık başka bir çare kalmazsa...

Dubrovski sözlerinin burasında elleriyle yüzünü kapadı, âdeta boğuluyordu. Mâşa ağlıyordu. Dubrovski acı acı içini çekerek:

— Zavallı, zavallı alın yazım! Sizin için hayatımı bile verirdim. Sizi uzaktan görmek, elinize dokunmak bile beni sarhoş ederdi. Sizi heyecanla çarpan göğsüme bastırmak ve: meleşim, ölelim!! demek imkânları başgösterdi. Zaman, zavallı ben bu mutluluktan kaçınmak, bütün gücümle onu kendimden uzaklaştırmak zorunda kalıyorum. Ayaklarınıza kapanmak, haketmediğim bu anlaşılmaz lûtuftan dolayı Allaha şükretmek cesaretini bile gösteremiyorum. Oooh, ondan ne kadar nefret etmek zorundayım, ama bu anda yüreğimde nefret etmek için en küçük bir yer bulunmadığını hissediyorum.

Dubrovski yavaşça genç kızı kucakladı, sessizce göğsüne bastırdı. Kız, başını güvenle genç haydudun omuzuna dayadı. İkisi de susuyordu. Zaman akıp gidiyordu. Nihayet Mâşa:

— Vakit geldi, dedi.

Dubrovski âdeta uykudan uyanır gibi oldu. Genç kızın elini tuttu ve parmağına bir yüzük geçirdi:

— Bana kaçmaya karar verirsiniz, dedi, bu yüzüğü buraya getiriniz ve bu meşe ağacının kovuğuna koyunuz! O zaman ne yapacağımı ben bilirim.

Dubrovski genç kızın elini öptü ve ağaçların arasında kayboldu.

XVI

Prens Vereyski'nin evlenme isteği artık komşular için gizli bir şey değildi. Kirila Petroviç tebrikleri kabul ediyor, düğün hazırlığı yapıyordu. Mâşa günden güne kesin kararını geciktiriyordu. Bu arada ihtiyar nişanlıya olan davranışı soğuk ve zoraki idi. Prens buna aldırmıyordu. Genç kızın sessizce razı olusundan memnun olan prens sevgi için çabalamıyordu.

Ama zaman geçiyordu. Nihayet Mâşa harekete geçmeye karar verdi ve prens Vereyski'ye bir mektup yazdı. Genç kız prensin yüreğinde yüksek kalblilik duyguları uyandırmaya çalıştı; ona en küçük bir bağlılık duymadığını açıkça itiraf etti. Kendisiyle evlenmekten vazgeçmesini ve babasının otoritesine karşı onu savunmasını prens ten rica etti. Mektubu gizlice prense verdi. Prens yalnız kalınca mektubu okudu. Nişanlısının bu açık yürekliliğinden zerrece müteessir olmadı. Tam

tersine, düğünü çabuklaştırmak zaruretinin gördü, bunun için de mektubu gelecekteki kaynatasına göstermek gerektiğine inandı.

Kirila Petroviç küplere bindi. Gönderilen mektuptan haberi olduğunu Mâşa'ya sezdirmemesi için prens onu zorla kandırabildi. Kirila Petroviç kızına bundan söz etmemeye razı oldu ama, vakit kaybetmeden düğünü hemen ertesi gün yapmaya da karar verdi. Prens bu kararı çok akıllıca buldu. Nişanlısının yanına giderek, mektubun kendisini çok üzdüğünü, ama zamanla sevgisine hak kazanmayı umduğunu, genç kızdansa yoksun olmak düşüncesinin ona çok ağır geldiğini, kendi idam kararına razı olmak gücünde olmadığını ona söyledi. Sonra da saygı ile genç kızın elini öptü ve Kirila Petroviç'in kararına dair ona hiçbir şey çıtlatmadan oradan ayrıldı.

Prens avludan henüz çıkmıştı ki babası içeri girdi ve hemen yarın hazır olmasını kızına emretti. Zaten prens Vereyski'nin sözlerinden heyecanlanmış olan Marya Kirilovna'nın gözlerinden yaşlar boşandı, babasının ayaklarına kapanarak şikâyet eden bir sesle bağırdı:

— Babacığım... Babacığım... Bana kıymayınız!!! Ben prensi sevmiyorum, onun karısı olmak istemiyorum.

Kirila Petroviç korkutucu bir sesle:

— Bu ne demek? diye bağırdı. Şimdiye kadar hiç sesini çıkarmadan razı oluyordun da şimdi, her şey olup bittikten sonra mı nazlanmaya,

vazgeçmeye kalkıyorsun? Aptallığın lüzumu yok, bu gibi davranışlarla kararımı değiştirmezsin!

Zavallı Mâşa:

— Bana kıymayınız, diye tekrarladı, niçin beni yanınızdan kovuyor ve sevmediğim bir adama veriyorsunuz? Yoksa benden bıktınız mı? Ben yine eskisi gibi sizinle kalmak istiyorum. Babacığım, siz bensiz sıkılacaksınız! Hele benim mutsuz olduğumu düşündükçe büsbütün üzüleceksiniz! Babacığım beni zorlamayınız, ben evlenmek istemiyorum.

Kirila Petroviç müteessir olmuştu. Ama üzüntüsünü gizledi, kızını iterek sert bir eda ile:

— Bana bak, dedi, bütün bunlar saçma şeyler... mutluluğun için gereken şeyleri ben senden iyi bilirim. Göz yaşlarından sana fayda yok! Öbür gün düğünün olacak.

Mâşa:

— Öbü gün mü? diye bağırdı, aman Allahım! Hayır hayır mümkün değil, bu olamaz! Babacığım, beni dinleyin, eğer bana kıymağa karar vermiş bulunuyorsanız kendime aklınızdan bile geçirmediğiniz bir koruyucu bulacağım! O zaman beni ne hale getirdiğinizden siz de korkacaksınız!

Kirila Petroviç:

— Neee? Nee? diye bağırdı. Tehdit ha! Küstah kız, beni tehdidediyorsun ha! Sana öyle bir şey yaparım ki bunu aklından bile geçirmezsin! Sen ne cesaretle beni koruyucu ile korkutuyorsun. ha? Görelim bakalım senin bu koruyucun kimmiş?

Mâşa umutsuzluk içinde:

— Vlademir Dubrovski, dedi.

Kirila Petroviç, kızının aklını oynattığını sandı. Hayretle ona baktı. Bir süre sustuktan sonra:

— Çok iyi, dedi, kimi istersen kurtarıcı diye bekleyebilirsin. Şimdilik bu odada otur bakalım, düğüne kadar bu odadan çıkmıyacaksın!

Kirila Petroviç bunları söyledikten sonra odadan çıktı ve kapıyı kilitledi.

Zavallı kız kendisini bekliyen âkıbetleri düşünerek uzun uzun ağladı. Fakat yaptığı çokşunca itiraflar yüreğini ferahlatmıştı. Şimdi, kendisini bekliyen âkıbeti ve bundan sonra izlemesi gerekli davranış tarzını daha sakin düşünebilirdi. Onun için en önemli olan şey bu nefret ettiği evlenişten kurtulmaktı. Bir haydudun karısı olmak kaderi, ona hazırlanan kismete göre bir cennet gibi görünüyordu. Dubrovski'nin bıraktığı yüzüğe baktı. Onunla başbaşa görüşmeyi ve kesin an arifesinde bir defa daha ondan akıl danışmayı şiddetle istiyordu. Bir önsezi, geceleyin Dubrovski'yi bahçede, kameriyenin yanında bulacağını ona söylüyordu. Ortalık kararır kararmaz oraya gidip onu beklemeye karar verdi. Ortalık karardı. Mâşa hazırlandı. Ama gelgelelim kapısı anahtarla kilitlenmişti. Oda hizmetçisi, Kirila Petroviç'in kendisini dışarı bırakmamaları için emir verdiğini kapının dışından söyledi. Demek ki kız kilit altında idi. Ağır bir hakarete uğramış bir halde, pencerenin kenarına oturdu, gece geç vakte kadar, soyunmaksızın, hareketsizce karanlık gökyü-

züne bakarak orada kaldı. Sabaha karşı biraz kestirdi. Fakat hafif uykusu üzüntülü birtakım rüyalarla bölündü. Yükselen güneşin ilk ışıkları onu uyandırdı.

XVII

Genç kız gözünü açtı, ilk hatırına gelen şey, durumunun korkunçluğu oldu. Zili çaldı, bir kız içeri girdi. Marya Kirilovna'nın sorduğu sorulara cevap olarak: Kirila Petroviç'in dün akşam Arbatovo'ya gittiğini, geç vakit döndüğünü; genç kızı odadan çıkarmamaları ve kimsenin kendisiyle görüşmesine meydan vermemeleri için sıkı emirler verdiğini; düğün için, göze batacak hiçbir hazırlık yapılmadığını; bununla beraber papazın ne sebeple olursa olsun, köyden uzaklaşmaması için tembihlerde bulunulduğunu söyledi. Bu haberleri verdikten sonra dışarı çıktı ve tekrar oda kapısını kilitledi.

Hizmetçinin sözleri genç mahpusu kızdırmıştı. Kızın tepesi atmış, kan beynine çıkmıştı. Bütün bu olup bitenleri Dubrovski'ye bildirmeye karar verdi. Yüzüğü şu meşhur meşe ağacı kovuğuna gönderme çarelerini araştırmağa başladı. Bu sırada penceresine küçük bir taş atıldı, cam şıngırdadı. Marya Kirilovna avluya bakınca, kendisine gizli birtakım işaretler yapmakta olan küçük Şâşa'yı gördü. Genç kız çocuğun kendisine olan bağlılığını bildiği için buna sevindi. Pencereyi açtı ve:

— Günaydın Şâşa, dedi, beni niye çağırdın?

— Birşey lâzım mı diye sormaya geldim ablacığım. Babam öfkeli, evdekilerin hepsine sözlerinizi yerine getirmeyi yasak etti. Ama siz ne istiyorsanız bana söyleyin, ben sizin için her şeyi yaparım.

— Teşekkür ederim sevgili Şâşa'cığım. Bak beni dinle: kameriyenin yanındaki kovuklu meşe ağacını biliyor musun?

— Biliyorum ablacığım.

— Beni seviyorsan çabuk oraya koş ve şu yüzüğü kovuğun içine bırak! Ama seni kimsenin görmemesine dikkat et.

Genç kız bunları söyledikten sonra yüzüğü çocuğa attı ve pencereyi kapadı.

Çocuk yüzüğü yerden aldı, bütün hızıyla koşmaya başladı ve üç dakika içinde meşhur ağacın yanına vardı, durdu. Nefes nefese dört bir tarafı gözden geçirdi ve yüzüğü kovuğa koydu. Bu işi başarıyla gördükten sonra, sonucunu hemen Marya Kirilovna'ya bildirmek istedi. Ama, tam bu sırada, kızıl saçlı, şaşı gözlü, üstü başı yırtık pırtık bir çocuk kameriyenin arkasından çıkıverdi, meşe ağacına atıldı ve elini kovuğun içine daldırdı. Şâşa bir sincaptan daha çabuk çocuğun üstüne atıldı ve iki elini birden tuttu. Korkutucu bir sesle:

— Sen burada ne yapıyorsun? dedi.

Çocuk, Şâşa'nın elinden kurtulmaya çalışarak:

— Sana ne? diye cevap verdi.

Şâşa:

— Bırak şu yüzüğü kızıl tavşan, yoksa ben sana gösteririm, diye bağırdı.

Çocuk cevap yerine, Şâşa'ın suratına bir yumruk indirdi. Ama Şâşa onu bırakmadı ve sesinin bütün gücüyle bağırmaya başladı:

— Hırsız var! Hırsız var! Buraya koşun!

Çocuk, Şâşa'nın elinden kurtulmağa çalışıyordu. Görünüşe göre Şâşa'dan iki yaş büyük ve ondan çok daha kuvvetli idi. Ama Şâşa daha çevikti. Çocuklar birkaç dakika boğuştular. Nihayet kızıl saçlı çocuk Şâşa'yı alt etti, yere yatırdı ve gırtlığına sarıldı. İşte tam bu sırada kuvvetli bir el, çocuğun fırçayı andıran kızıl saçlarından yakaladı. Bahçevan Stepan, onu yarım arşın kadar yerden kaldırdı::

— Ah seni kızıl saçlı şeytan ah, diye çıkışmaya başladı. Sen ne cesaretle küçük beyi dövüyorsun?

Şâşa yerden fırlıyarak kendini toplamaya fırsat buldu ve:

— Sen beni yenemezdin ama, dedi, koltuk altlarımdan yakaladın! Çabuk yüzüğü ver ve buradan bas git!

Kızıl saçlı çocuk:

— Daha da neler! diye söylendi ve birdenbire olduğu yerde dönerek saçlarını Stepan'ın elinden kurtardı, kaçmaya koyuldu.

Ama Şâşa ona yetişerek arkasından itti, çocuk boylu boyunca yere yuvarlandı. Bahçevan tekrar çocuğu yakaladı ve kuşağı ile bağladı.

Şâşa:

— Yüzüğü ver! diye bağınyordu.

Stepan:

— Dur hele küçük bey, dedi, biz onu kâhyanın yanına götürelim de cezasını versin!

Bahçevan esirini köşkün avlusuna götürdü. Şâşa bunların peşinden gidiyor, yırtılan ve yeşil otlarla kirlenen pantolonlarına düşünceli düşünceli bakıyordu. Birdenbire üçü de kendilerini tavlada beygirleri yoklamaya giden Kirila Petroviç'in karşısında buldular. Troyekurov Stepan'a:

— Bu ne demek? diye sordu.

Stepan kısa birkaç sözle olup bitenleri anlattı. Kirila Petroviç onu, dikkatle dinledi. Sonra Sâşa'ya dönerek:

— Yaramaz çocuk, dedi, senin bununla ne alış verişin var?

— Babacığım, o kovuktan yüzüğü çaldı, emredin de yüzüğü versin!

— Ne yüzüğü? hengi kovuktan?

— Şey, bana Marya Kirilovna... Canım işte o yüzük.

Şâşa heyecanlandı, şaşırdı. Kirila Petroviç çatındı. Başını sallıyarak:

— Desene, dedi, işe Marya Kirilovna'da karıştı. Ya bana her şeyi anlat, ya da sana öyle bir sopa çekerim ki dünyanı şaşırsın!

— Vallahi babacığım... Babacığım... Marya Kirilovna bana hiçbir şey söylemedi. Babacığım!

— Stepan, koş da bana kayın ağacından güzel, taze bir sopa kes!

— Dur babacığım, size her şeyi anlatacağım. Bugün avluda oynuyordum. Ablam pence-reyi açtı, ben de yanına gittim. Ablam kazara yüzüğünü düşürdü, ben de alıp kovuğun içine sakladım... Şey, sonra bu kızıl çocuk da onu almak istedi.

— Kazara düşürdü ha! Sen de onu saklamak istedin! Stepan, koş bir sopa getir!

— Babacığım, durun, hepsini anlatacağım! Ablam Marya Kirilovna meşe ağacına gidip yüzüğü kovuğun içine koymamı söyledi. Ben de koşup yüzüğü oraya koydum. Halbuki bu pis çocuk da...

Kirila Petroviç pis çocuğa döndü ve korkutucu bir sesle sordu:

— Sen kimsin?

Kızıl saçlı çocuk:

— Ben bay Dubrovski'lerin çiftlik halkındanım.

Kirila Petroviç'in yüzü buruştu:

— Sen galiba beni efendin olarak tanımıyorsun? Güzel. Ya benim bahçemde ne işin vardı?

Çocuk büyük bir ilgisizlikle:

— Ahududu aşırıyordum, dedi.

Kirila Petroviç:

— Ne âlâ, dedi, adamları da efendileri gibi: desene imam ne ki, cemaat ne olsun! Bizde meşe ağaçlarında ahududu yetiştiğini nerede gördün?

Çocuk cevap vermiyordu. Sâşa;

— Babacığım. dedi, ona emredin de yüzüğü geri versin!

Kirila Petroviç:

— Sen sus Aleksandr, [*] dedi. Seninle de ayrıca hesaplaşacağımı unutma! Haydi odana git. Sen şaşı oğlan, bana öyle geliyor ki sen az açık gözlerden değilsin! Yüzüğü ver de evine def ol git!

Çocuk avuçlarını açtı ve elinde hiçbir şey olmadığını gösterdi.

— Eğer bana her şeyin doğrusunu söylersen seni dövmem, üstelik de beş kopek veririm. Yoksa sana öyle bir şey yaparım ki aklına bile getiremezsin, haydi bakalım!

Çocuk hiç sesini çıkarmıyordu. Başını önüne eğmiş duruyor, kendine gerçek bir aptal süsü veriyordu.

Kirila Petroviç:

— Pekâlâ, dedi, bunu bır yere kapayın, kaçmaması için de iyice dikkat edin! Yoksa to-punuzun derinizi yüzerim.

Stepan çocuğu güvercinliğe götürdü ve kilitledi. İhtiyar kuşçu kadın Agafiya'yı da çocuğa gözcü olarak bıraktı.

Kirila Petroviç gözleriyle çocuğu izliyerek:

— Emniyet âmirini çağırmak için şimdi hemen şehre koşun! Hem de elden geldiği kadar çabuk!

[*] Aleksandr: Şâşa adının bütünüdür (Çeviren).

Kirila Petroviç odasında dolaşıyor ve öfkeli öfkeli zafer yıldırımları şarkısını ıslıkla çalarak şunları düşünüyordu:

— Artık şüpheyeye yer yok. Kız, melûn Dubrovski ile ilişigini devam ettirmiş. Acaba gerçekten onu yardıma çağırdı mı? Belki de nihayet sağlam bir ip ucu ele geçirmiş oldum. Artık elimizden kurtulamaz! Bu fırsatı kaçırmıyalım! Bir araba çingırağı... Çok şükür emniyet âmiri gelebildi.

— Hey, şu yakalanan çocuğu buraya getiriniz!

Bu arada, araba da avluya girmişti. Evvelce tanınmış olduğumuz emniyet âmiri, toz toprak içinde odaya girdi.

Kirila Petroviç:

— Sevinçli bir haber, dedi, Dubrovski'yi yakaladım.

Emniyet âmiri sevinçli bir eda ile:

— Allaha şükür efendimiz, dedi, nerede o?

— Canım Dubrovski'nin kendisini değil de. çetsi efradından birini yakaladım. Şimdi onu getirecekler. Çetebaşını yakalamamız için işimize yarar. İşte onu getirdiler.

Korkunç bir haydut bekliyen emniyet âmiri, görünüşü oldukça zayıf 13 yaşlarında bir çocukla karşılaşınca şaşakaldı. Hayretle Kirila Petroviç'e baktı ve ondan açıklama bekledi. Kirila Petroviç sabahki olayı, tabii Marya Kirilovna'nın adını anmaksızın, hemencecik anlatmaya başladı.

Emniyet âmiri boyuna küçük hayduda baka-

rak dikkatle onu dinledi. Çocuk bir aptal rolü oynuyor ve etrafında olup bitenlere hiç aldırış etmiyormuş gibi görünüyordu. Nihayet emniyet âmiri:

— Sizinle yalnızca görüşmeme müsaade buyurunuz efendimiz, dedi.

Kirila Petroviç onu bir başka odaya götürdü ve arkadan kapıyı kilitledi.

Yarım saat sonra da kaderi üzerine bir karar verilmesini bekliyen mahpusun bulunduğu salona döndüler. Emniyet âmiri çocuğa dönerek:

— Efendimiz seni ilçe hapishanesine göndererek orada bir temiz dayak attırdıktan sonra sürdürecekti. Ama ben seni savundum ve af ettirdim. Çözün şunu!

Çocuğu çözdüler. Emniyet âmiri:

— Haydi bakalım, şimdi beyefendiye teşekkür et, dedi.

Çocuk Kirila Petroviç'e yaklaştı ve elini öptü. Kirila Petroviç ona:

— Basbakalım evine, dedi, bundan sonra da kovuklardan ahududu çalma!

Çocuk çıktı. Neşe ile merdivenlerden indi, etrafına bakmaksızın, tarlaların içinden koşarak Kistenevka yolunu tuttu. Köye gelince kenardaki birinci ve yarı harap izbenin önünde durdu, pencereciği çaldı. Pencerecik açıldı ve bir kocakarı görüldü. Çocuk:

— Nineciğim bana ekmek ver, dedi, sabah-tanberi hiçbir şey yemedim, açlıktan geberiyorum.

Kocakarı:

— Aaa, sen misin Mitya, dedi. Nerede idin şeytan yavrusu?

— Sonra anlatırım nineciğim. Allah aşkına bana ekmek ver!

— İzbeye girsene!

— Vaktim yok nineciğim, bir yere daha uğramak zorundayım. Peygamberini seversen bana ekmek ver!

Kocakarı:

— Ne cıva gibi bir çocuksun, diye homurdandı ve — pencereden bir dilim kara ekmek uzatarak — al sana bir dilim ekmek, dedi.

Çocuk hırsla ekmeği ısırды ve çiğniyerek hızla yoluna devam etti.

Ortalık kararmaya başlamıştı. Mitya hendeklerin içinden ve çitler boyunca yürüyerek Kistenevka koruluğuna süzüldü. Koruluğun ileri nöbetçileri gibi duran çifte çamlara gelince durdu. Dört bir tarafını gözden geçirdi, kesik ve keskin bir ıslık çaldı, beklemeye başladı. Buna cevap olarak hafif fakat uzun bir ıslık duyuldu. Koruluğun içinden biri çıktı ve ona yaklaştı.

XVIII

Kirila Petroviç salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyor ve her zamandan daha yüksek sesle kendi şarkısını ıslıkla çalıyordu. Bütün ev hareket halinde idi. Hizmetçiler koşuyor, kızlar gidip geli-

yor, arabacılar ahırda koşuşuyorlardı. Avluda bir yığın insan toplanmıştı. Genç kızın tuvalet odasında, etrafı hizmetçilerle çevrili bir madam, aynanın karşısında hareketsiz ve sararmış bir halde oturmakta olan Marya Kirilovna'yı süslemekle meşguldü. Genç kızın başı elmasların ağırlığı altında bir yana yatmıştı. Dikkatsiz bir el, bir yerine iğne sapladığı zaman kız hafifçe irkiliyor, ama mânasız bakışlarla aynaya bakarak susuyordu.

Kapıda Kirila Petroviç'in sesi duyuldu:

— Çabuk bitiyor mu?

Madam:

— Hemen şimdi, cevabını verdi. Marya Kirilovna kalkınız, aynaya bir bakın bakalım, iyi olmuş mu?

Marya Kirilovna ayağa kalktı ama hiçbir cevap vermedi. Kapılar açıldı. Madam, Kirila Petroviç'e dönerek:

— Gelin hazır, dedi. Arabaya binilmesi için emreder misiniz?

Kirila Petroviç:

— Mübarek olsun, dedi. Ve masada duran haçı alarak şefkatli bir sesle, buraya gel Mâşa, diye ilâve etti, seni takdis edeyim.

Zavallı kız babasının ayaklarına kapandı ve hıçkırmaya başladı. Göz yaşları içinde:

— Babacığım... Babacığım... diye inliyor ve sesi sönüyordu.

Kirila Petroviç, onu takdis etmekte acele etti. Kızı kaldırdılar ve âdeta kucakta arabaya

götürdüler. Kızla beraber yengelik ödevini gören kadın ve bir hizmetçi de arabaya bindiler, kiliseye hareket ettiler. Güvey onları orada bekliyordu. Gelini karşılamaya çıktı. Kızın sarılığı ve halindeki tuhaflık onu şaşırttı. İkisi beraber soğuk ve boş kiliseye girdiler, arkalarından kapı kapandı. Papaz dua odasından çıktı ve hemen törene başladı. Marya Kirilovna hiçbir şey işitmiyordu. Kafası bir şeyle meşguldu: sabahtan beri Dubrovski'yi bekliyordu. Bir dakika için olsun umudunu kaybetmemişti. Fakat papaz alışılmış olan soruyu kendisine sorduğu zaman titredi, âdeta taş kesildi. Ama hâlâ işi uzatıyor, bir şeyler bekliyordu. Papaz kızın cevabını beklemeden artık dönülmesi imkânsız olan o sözleri söyledi.

Tören bitti. Genç kız sevimsiz kocasının soğuk öpüşünü hissetti, törende bulunanların neşeli tebrikleri kulağına çalındı ama buna rağmen hayatının ebedî olarak bir zincire vurulduğuna, Dubrovski'nin kendisini kurtarmaya yetişemediğine hâlâ inanamıyordu. Prens ona okşayıcı birkaç söz söyledi, ama kız bunları anlamadı. Kiliseden çıktılar. Pokrovskoye köylüleri kilisenin sahanlığını doldurmuşlardı. Kız acele bunlara bir göz gezdirdi ve tekrar eski duygusuz halini aldı. Yeni evliler beraberce arabaya bindiler, Arbatovo'ya hareket ettiler. Kirila Petroviç de orada onları karşılamak için Arbatovo'ya gitmişti. Prens, genç karısıyla yalnız kalınca, karısının soğuk davranışlarından hiç üzüntü duymadı. Yapmacık sözlerle ve gülünç heyecanlarla kızı daha fazla sıkmaya

da kalkmadı. Söylediği sözler basitti, cevapsız da kalsalar olurdu. Bu suretle on verst kadar yol aldılar. Beygirler kestirme ve toprak yoldan süratle gidiyorlardı, arabadaki İngiliz yayları sayesinde hiçbir sarsıntı duyulmuyordu. Birdenbire arkadan gelen birtakım sesler duyuldu, araba durdu. Silâhlı bir insan kalabalığı arabayı çevirdi. Yüzünde yarı yarıya maske bulunan bir adam arabanın, genç prensesin oturduğu taraftaki kapısını açarak:

— Serbestsiniz, çıkınız, dedi.

Prens.

— Bu da ne demek, sen kim oluyorsun? diye bağırdı.

Prenses:

— Bu Dubrovski'dir, dedi.

Prens soğukkanlılığını kaybetmeksizin, yan cebinden bir tabanca çıkardı ve maskeli hayduta ateş etti. Prenses haykırdı, dehşet içinde, iki eliyle yüzünü kapadı. Dubrovski omuzundan yaralanmıştı. Kanlar akmaya başladı. Prens dakika bile kaybetmeden bir başka tabanca çıkardı. Ama ona ateş etmek fırsatını vermediler. Arabanın kapısı açıldı, birkaç güçlü el, onu arabadan dışarı eürükledi ve elinden tabancayı aldı. Prensın başı üzerinde bıçaklar parladı.

Dubrovski:

— Ona dokunmayın, diye haykırdı.

Haydudun korkunç arkadaşları geri çekildiler. Dubrovski, sararmış olan prensese dönerek:

— Serbessiniz! diye devam etti.

Prenses:

— Hayır, dedi artık iş işten geçti. Ben nikâhlandım, ben artık prens Vereyski'nin karısıyım.

Dubrovski ümitsizlikle bağırdı:

— Ne diyorsunuz? Hayır, siz onun karısı değilsiniz! Size bunu zorla yapturdılar. Siz buna hiçbir zaman razı olmazdınız!

Prenses kesin bir eda ile itiraz etti:

— Ben razı oldum, yemin ettim. Prens benim kocamdır. Onu lûtfen serbes bırakmalarını emrediniz, beni de onunla bırakınız! Ben sizi aldatmadım. Son dakikaya kadar sizi bekledim. Ama şimdi, tekrar ediyorum. iş işten geçti. Bizi bırakınız!

Ama Dubrovski artık onu dinlemiyordu. Yarasının ağrısı, şiddetli ruh heyecanları onu takatten düşürmüştü. Tekerleklerin üstüne yığıldı. Haydutlar etrafını aldılar. Dubrovski onlara birkaç söz söyledi. Onu ata bindirdiler. Haydutlardan ikisi kendisini tutuyor, bir üçüncüsü de atı yedeğinde götürüyordu. Arabayı yol ortasında, insanları bağlı, atları da başı boş bir halde bırakarak, hiç kimseyi soymadan, reislerinin kanına karşılık bir damla kan akıtmadan, yürüyüp gittiler.

XIX

Sık bir ormanın ortasında. dar bir çimenliğin üzerinde siperlerden ve hendeklerden ibaret, topraktan yapılmış küçük bir istihkâm yükseli-

yordu. İstihkâmın arkasında birkaç baraka ile birkaç zeminlik vardı.

Avluda, kılıklarının başka başka oluşundan ve hepsinin silâhlı bulunuşundan, hemen eşkiya olduklarına hükmedebileceğimiz kalabalık bir insan grubu, başları açık, karavananın başına oturmuş öğle yemeği yiyordu. Siperin üstünde, küçük bir topun yanında, ayaklarını altına almış bir nöbetçi oturmakta idi. Nöbetçi, elbisesine yama vurmakla meşguldü. İğnesini, tecrübeli bir terziyi imrendirecek bir ustalıkla kullanıyor ve sık sık etrafına bakıyordu.

Bir kâse, birkaç defa elden ele dolaştığı halde ortalıkta garip bir sessizlik hüküm sürüyordu. Haydutlar yemeklerini bitirdiler. Birbiri peşinden yemekten kalkıyor ve dua ediyorlardı. Bir kısmı barakalara dağıldılar. Diğerleri ise ormanın içine girdiler yahut Rus gelenegince uykuya yat- tılar.

Nöbetçi işini bitirdi, partallarını silkti, yamasını seyretti, iğnesini yenine soktu. Ata biner gibi topun üstüne oturdu, sesinin bütün gücü ile, eski, melânkolik bir şarkı tutturdu:

**Hey anam anam yeşil orman gürültü etme,
Bu koç yiğitin düşüncelerine engel olma!**

Bu sırada barakalardan birinin kapısı açıldı. Eşikte temiz ve düzgün giyinmiş beyaz başlıklı bir ihtiyar kadın görüldü. Öfkeli bir sesle:

— Yeter artık Stepka, dedi. Bay istirahat ediyor, halbuki sen alabildiğine gürültü ediyorsun; Sizde ne insaf var ne de merhamet!

— Affedersin Yegorovna... Peki, bir daha yapmam... Babamız varsın istirahat etsin, çabucak iyileşsin.

İhtiyar kadın gitti, Stepka siperlerin üstünde gezinmeye başladı.

İhtiyar kadının çıktığı barakanın içinde, bir paravananın arkasındaki portatif karyolada, yaralı Dubrovski yatıyordu. Tabancaları önündeki masada, kılıcı ise başucunda asılı duruyordu. Toprak kulübenin duvarları ve döşemesi değerli halılarla örtülmüştü. Köşede kadınlara mahsus gümüş bir tuvalet takımı ve büyük bir ayna vardı. Dubrovski elinde açık bir kitap tutuyordu, ama gözleri kapalı idi. Uyumuş mu idi, yoksa sadece düşünüyor mu idi, paravananın arkasından zaman zaman ona bakan ihtiyar kadın bunu bilmiyordu.

Dubrovski birdenbire irkildi. İstihkâmda alârm işareti verilmişti. Stepka, pencerecikten başını uzatarak:

— Babacığım Vladimir Andreyeviç, dedi, bizimkiler işaret veriyor, bizi arıyorlar.

Dubrovski karyoladan fırladı, silâhlarını kaparak barakadan dışarı çıktı. Haydutlar gürültü ile avluda toplanıyorlardı. Dubrovski'nin görünmesi üzerine ortalığa derin bir sessizlik çöktü. Dubrovski:

— Herkes burada mı? diye sordu.

— Gözcülerden başka herkes burada.

Dubrovski:

— Herkes yerine! diye bağırdı.

Haydutların her biri belli bir yer tuttu.

Bu sırada üç gözcü istihkâmın kapısına geldi. Dubrovski onları karşılamaya koştu ve:

— Ne var? diye sordu.

— Askerler ormana girmiş, bizi çeviriyorlar

Dubrovski kapıların kapanmasını emretti. Kendisi de topa gözcülük etmeye gitti. Ormandan birkaç ses duyuldu, sesler yaklaşmaya başladı. Haydutlar sessizce bekliyordı. Birdenbire ormanın içinde üç dört er görüldü, fakat hemen geri çekilerek tüfek ateşiyle arkadaşlarına işaret verdiler. Dubrovski:

— Savaşa hazır olun! komutasını verdi.

Haydutlar arasında bir hışırtı oldu, sonra yine her şey sustu.

Bu sırada yaklaşan bir birliğin gürültüsü duyuldu. Ağaçların arasından tüfekler parladı. Yüz elli kişilik bir er grubu, bağırarak ormandan fırladı ve istihkâmlara saldırdı. Dubrovski topun fitilini ateşledi, atış isabetli olmuştu: birinin başı kopmuş, ikisi yaralanmıştı. Erler arasında bir şaşkınlık başgösterdi. Ama subay ileri atıldı, erler de onun peşinden yürüdüler ve hendeğe saldırdılar. Haydutlar tüfekleriyle ve tabancalarıyla ateş etmeye başladılar, baltalarla istih-

kâmu savunmaya koyuldular. Hırslanan erler, hendeğin içinde yirmiye yakın yaralı bırakarak istihkâmı tırmanmaya başladılar. Göğüs göğüse bir savaş başladı. Erler artık siperlerin üzerinde idiler. Haydutlar çekilmeye başladılar. Ama bu sırada Dubrovski subaya yaklaştı, tabancasını göğsüne dayıyarak ateş etti. Subay sırt üstü yere yuvarlandı. Birkaç er onu kucaklıyarak acele ormanın içine götürdü. Geri kalan erler, başlarını kaybedince durakladılar. Cesaretlenen haydutlar bu şaşkınlık anından faydalandılar. Erleri bozguna uğratarak, hendeğin içine sıkıştırdılar. Kuşatanlar kaçıştılar. Haydutlar naralar atarak onların peşinden saldırdılar. Zafer kazanılmıştı. Düşmanın tamamıyla bozulduğuna inanan Dubrovski adamlarını durdurdu ve istihkâmın içine kapanarak yaralıların toplanmasını, nöbetçilerin artırılmasını, kimsenin yerinden ayrılmamasını emretti.

Bu son olaylar, Dubrovski'nin pervasızca haydutlukları üzerine hükûmetin ciddî olarak dikkatini çekti. Dubrovski'nin bulunduğu yer öğrenilmişti. Onun, diri veya ölü, yakalanması için bir bölük asker gönderildi. Dubrovski'nin çetesinden bir iki haydut yakalandı. Bunların sözlerinden, Dubrovski'nin artık aralarında olmadığı öğrenildi. O çarpışmadan birkaç gün sonra Dubrovski bütün adamlarını toplamış, kendilerinden büsbütün ayrılmak niyetinde olduğunu bildirmiş ve onlara tutumlarını değiştirmelerini tavsiye ederek:

— Benim idarem altında hepiniz zenginleştiniz, demiş. Her biriniz tehlikesizce uzak illerden birine giderek orada geri kalan ömrünüzü namuslu bir işle, rahatlık içinde geçirebilirsiniz! Ama sizler haydutluğa alıştığınız için belki de sanatınızı bırakmak istemiyeceksinizdir.

Bu sözlerden sonra Dubrovski, yanına *** i alarak onları bırakmış, nereye gittiğini kimse bilmiyormuş.

Haydutların şeflerine olan bağlılığı bilindiği için, önceleri bu sözlerin doğruluğundan şüphe edildi, haydutların, şeflerini kurtarmak için mahsus böyle davrandıkları sanıldı. Ama olaylar bu sözlerin doğruluğunu ispat etti. Korkunç baskınlar, yangınlar ve soygunlar artık sona ermiş, yollarda tehlike kalmamıştı. Alınan başka haberlere göre de Dubrovski yabancı bir ülkeye kaçmıştı.

(1832 - 1833)

S O N